



EPS

Presenting a Model of Internationalization in Universities and Higher Education Institutions Located in Free

ABSTRACT

Maryam Maneshgar

PhD candidate in Higher Education Management,
Central Tehran Branch, Tehran, Iran
maneshgar@yahoo.com

Kourosh Fathi Vajargah*¹

Professor of Curriculum Studies Faculty of Education and Psychology,
Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
kouroshfathi2@gmail.com

Fatemeh Hamidifar

Assistant Professor of Educational Management and Higher Education,
Central Tehran Branch, Tehran, Iran
fatemehhamidifar@gmail.com

KEY WORD

Internationalization, Universities and higher education institutions, free zones of the country, Model, grounded theory

Internationalization of universities is one of the most important challenges in higher education in the world, so the main issue of the present study is providing a model Internationalization in Universities and Higher Education institutions located in 7 active free zones in Iran including Kish, Qeshm, Anzali, Aras, Mako Arvand and Chabahar. This research is an applied and a Qualitative method in terms of purpose and used a grounded theory approach. potential participants include faculty members have written works related to internationalization, directors of the offices of international scientific cooperation, heads of prestigious Iranian universities and universities located in the free zones of the country, a total of 27 people were selected as participants based on the theoretical saturation sampling. Also, semi-structured interviews were used to collect data. After accomplishing the interviews and collection of the data, the obtained were analyzed using the systematic approach of Strauss and Corbin and the paradigm model. the results of the analysis of the findings after performing the three steps of coding include 328 open codes, 106 axial codes and 39 selective codes. The final model consists of a total of 8 dimensions as axial categories, 8 factors as causal and contextual conditions affecting internationalization, 8 obstacles to the establishment of an international university as intervening conditions, 5 internationalization strategies and 10 consequences from the internationalization of higher education in the free zones of the country. The internationalization strategy of free zones' universities needs to be revised and the international higher education development in these zones requires serious decisions and the implementation of the proposed model for internationalization. The implementation of this model with respect to the influence of all external and internal factors and along with the efforts of all key actors and stakeholders, can become one of the most important agents for the development of the international higher education system and promote the higher education section competitiveness in the global market

¹ Corresponding Author, Evin, Tehran, Iran, Phone number: 09121480486, kouroshfathi2@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: One of the most important challenges of higher education in developing countries is the internationalization of universities

The importance of internationalization is reflected by becoming a dominant strategy to develop higher education (Uralov, 2020).

Internationalization and even the term ‘international university’ have always meant different things to different people, institutions, and countries. there is not ‘one way or a right way’ to internationalize, and that it is a means to an end not an end unto itself. (Knight, 2017).

Therefore, there is no “one size fits all” model or approach for internationalization, rather, each HEI must find its own way of internationalizing (IAU ,2016).

researcher finding in prior study showed that situation of internationalization in universities in the free zones of the country is not favorable (Maneshgar, Fathi vajargah & Hamidifar, 2021).

So, the main issue of the present study is providing a model Internationalization in Universities and Higher Education institutions located in 7 free zones of the country.

Methods: This research is an applied and a Qualitative method in terms of purpose and used a grounded theory approach. The research population included university experts and faculty members who have published works on internationalization, Managers of International and Scientific Cooperation, presidents of country universities and universities located in the free zones. A total of 27 participants were selected by purposeful as a sample size, also interview was used to collect data.

The instrument of the research consisted of a semi-structured interview (SSI) that was reviewed with the consultation and co-thinking of 5 academic experts in the domain of internationalization and finalized.

Through the arrangements carried out, 21 interviews with faculty members, chairmen, and managers of scientific and international cooperation of universities and 6 interviews with foreign students with little change in questions were conducted in person or online, or by phone.

The accuracy and validity of data and results are of particular importance in the research procedure for qualitative research (Creswell, 2012). confidence about the validity of the findings (research validity), after content analysis of the interviews, the results were available to the supervisors and advisors by the researcher so that they provide their viewpoints.

Besides, the reliability method of agreement between two encoders (intersubjective agreement) was also employed to calculate the reliability of the interviews. The reliability between the two coders using the formula was equal to 82%; hence, one can conclude that the coding performed enjoys favorable reliability.

After accomplishing the interviews and collection of the data, the obtained codes were analyzed according to Straus and Corbin’s paradigmatic model. The Qualitative data analysis process was based on three stages: open coding (creating concepts and categories), axial coding (identifying axial category, causal conditions, confounding conditions, contexts, strategies, and outcomes conditions), and selective coding (creating theory)

Results:

The result of the data analysis after the tripartite stages of open, axial and selective coding, 328 signs are in the form of 106 sub-categories and 39 main categories. International University is under the influence of some circumstances. To achieve this goal, guidelines and strategies are required, and eventually, its establishment and formation are associated with consequences. Factors and conditions affect the axial phenomenon. The

axial phenomenon is a category to which all other core categories are associated. Ultimately, there are consequences, i.e., the outputs derived from applying strategies.

The findings imply that global and regional factors, intra-university factors, environmental factors of free zones, updated (state-of-the-art) equipment and technological facilities, financial resources and economic stability, political and security approaches and managers, Macro policy making, internationally qualified professors and human force were regarded as components of the causal and contextual factors. These factors influence the core phenomenon, i.e., the internationalization of higher education. Internationalization of higher education comprise political/governmental, managerial/human, structural/organizational, economic/financial, cultural/social, educational /research, communication/information, global/regional dimensions as axial phenomenon.

Moreover, communication and Language, political and legal, content and educational, cultural and social, structural and academic, motivational and human, infrastructural barriers affect the internationalization of higher education as intervening conditions.

The condition for the impact of the codified models is employing suitable strategies to accomplish the goal. In this pattern, scientific strategy, service-oriented strategy, relationship-oriented strategy, technological competition strategy is recognized as the main strategies, and the positive consequences of the internationalization of universities and higher education institutions in free zones were specified.

Conclusion: The final model is composed of the core category, causal conditions, intervening conditions, strategies and finally, consequences and outcomes of internationalization of higher education. Each condition and component of the model has several variables and categories that can potentially contribute to the realization of the ultimate aims of internationalization of higher education located in free zones.

Exacerbating competition in the international education services market and searching for new ways to enhance the level of competition of universities convince higher education systems for the codification and execution of the internationalization pattern.

Hence, the suggested model will be fruitful for universities and institutions of higher education in free zones for attaining the goal of internationalization and promoting the quality of higher education. Developing international higher education in free zones needs serious determination and implementation of the model of internationalization. The impressive execution of such a pattern necessitates the involvement of an extensive range of stakeholders and the influence of varying factors in the exogenous environment.

Funding: There is no funding support.

Conflict of interest: Authors declared no conflict of interest.

EPS

ارائه الگوی بین المللی سازی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مستقر در مناطق آزاد کشور براساس رویکرد داده بنیاد

چکیده

یکی از مهمترین چالشهای آموزش عالی در کشورهای در حال توسعه، بین المللی سازی دانشگاهها است بنابراین آنچه که مسأله اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می دهد، ارائه الگوی بین المللی سازی دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی مستقر در ۷ منطقه آزاد کشور (کیش، قشم، انزلی، ارس، ماکو، اروند، چابهار) می باشد. پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش کیفی و با استفاده از رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد انجام شد. مشارکت کنندگان بالقوه شامل اعضای هیأت علمی دارای آثار نوشتاری مرتبط با بین المللی سازی، مدیران دفاتر همکاری های علمی بین المللی، روسای دانشگاه های معتبر ایران و دانشگاه های مستقر در مناطق آزاد کشور بودند که در مجموع ۲۷ نفر به روش هدفمند و براساس اصل اشباع نظری به عنوان مشارکت کنندگان انتخاب شدند، برای گردآوری داده ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته بهره برده شد. جهت تعیین روایی از معیار لینکلن و گوبا و جهت تعیین پایایی از روش حساسرسی فرایند و توافق درون موضوعی استفاده شد. پس از انجام مصاحبه ها و جمع آوری اطلاعات، کدهای به دست آمده در بخشهای مختلف، با استفاده از رهیافت نظام مند استراوس و کوربین و مدل پارادایمی (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. حاصل تجزیه و تحلیل داده ها پس از انجام مراحل سه گانه کدگذاری شامل ۳۲۸ کد باز در قالب ۱۰۶ کد محوری و ۳۹ کد انتخابی است. مدل نهایی از مجموع ۸ بعد به عنوان مقوله محوری، ۸ عامل به عنوان شرایط علی و زمینه ای تأثیرگذار بر بین المللی سازی، ۸ مانع ایجاد دانشگاه بین المللی به عنوان شرایط مداخله گر، ۵ راهبرد بین المللی سازی و ۱۰ پیامد حاصل از بین المللی سازی آموزش عالی در مناطق آزاد کشور تشکیل شده است. استراتژی بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد نیاز به بازبینی مجدد دارند و توسعه آموزش عالی بین المللی در این مناطق نیازمند عزم جدی و اجرای الگوی بین المللی سازی است. اجرای الگوی پیشنهادی، بر اساس تأثیر مجموعه ای از عوامل بیرونی و درونی و در کنار تلاش همه کنشگران و ذینفعان اصلی، می تواند به یکی از مهمترین کاتالیزورهای توسعه سیستم آموزش عالی بین المللی تبدیل شده و رقابت پذیری آن را در بازار جهانی خدمات آموزشی افزایش دهد.

مریم منشگر

دانشجوی دکترای گروه مدیریت آموزش عالی - واحد تهران مرکزی - دانشگاه آزاد اسلامی - تهران - ایران.

maneshgar@yahoo.com

کوروش فتحی واجارگاه^۲

استاد گروه علوم تربیتی - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - دانشگاه شهید بهشتی - تهران - ایران.

kouroshfathi2@gmail.com

فاطمه حمیدی فر

استادیار گروه مدیریت آموزشی و آموزش عالی - واحد تهران مرکزی - دانشگاه آزاد اسلامی - تهران - ایران.

fatemehamidifar@gmail.com

تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۷/۱۴

تاریخ پذیرش ۱۴۰۰/۱۲/۲۹

کلید واژه ها

بین المللی سازی، دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، مناطق آزاد کشور، الگو، داده بنیاد

^۲ نویسنده مسئول: کوروش فتحی واجارگاه. استاد مطالعات برنامه درسی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
kouroshfathi2@gmail.com

اگرچه آموزش عالی، به ذات خود، همیشه بین المللی بوده است. با این وجود، بین المللی سازی آموزش عالی، پدیده ای است که در طی ۳۰ سال گذشته با توجه به دلایل دانشگاهی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و اجتماعی (De wit & Hunter, 2018) ظهور کرده است. بسیاری از کشورها برای گسترش ارتباطات بین المللی علمی، سیاست «بین المللی سازی» آموزش عالی را در اولویتهای سیاست علمی خود قرار داده اند و بسیاری از دانشگاه ها بر تأثیر مهم بین المللی سازی در شکل گیری مأموریت ها، برنامه ریزی های استراتژیک و اقدامات عملیاتی دانشگاه اذغان دارند (Tamrat, 2020).

مفهوم بین المللی سازی شامل دو مولفه است: بین المللی سازی خارج از خانه، عبور همه اشکال آموزش از مرزها از جمله تحرک افراد، پروژه ها، برنامه ها و ارائه دهندگان و بین المللی سازی در خانه، که بیشتر متوجه برنامه درسی است و بر فعالیتهایی متمرکز است که درک و مهارتهای بین فرهنگی بین المللی یا جهانی را توسعه می دهند (Hudzik, 2011). در واقع بین المللی سازی در خارج از کشور مرتبط با فعالیت های فرامرزی بوده و بین المللی سازی در خانه اصطلاحی است که جنبه های بین المللی در محیط دانشگاه را برجسته می کند. با این وجود، شناخت این دو مؤلفه بین المللی شدن لزوماً منعکس کننده درک پراکنده ای از مفهوم نیست. برعکس، در ادبیات به طور فزاینده ای بر نیاز به "رویکرد جامع بین المللی سازی" توسط آموزش عالی بین المللی تأکید شده است. اگرچه ضروری است که سیاست بین المللی سازی توسط حاکمیت، رهبر نهادی، اساتید، دانشجویان و کلیه واحدهای خدمات و پشتیبانی پذیرفته و اجرا شود (Hudzik, 2011) اما بحث در مورد بین المللی شدن به طرز چشمگیری در کشورها متفاوت است. امروزه از ظهور مدل های متعدد دانشگاه های بین المللی بحث به میان می آید (De wit, 2015 & Knight, 2015) و عملاً هیچ دستورالعمل یا یک مجموعه شاخص برای یک دانشگاه بین المللی وجود ندارد. فرآیند بین المللی سازی با ارزیابی نیازها و اولویت های فردی صورت می گیرد و هیچ مدل یا رویکرد بین المللی سازی "مناسب برای همه" وجود ندارد، بلکه هر دانشگاه باید روش بین المللی شدن خود را پیدا کند (IAU, 2016).

در ایران نیز بین المللی شدن آموزش عالی در مدار و فضای بین المللی، یکی از مهم ترین پیشران های تأثیر گذار بر آینده دانشگاه ها است ولی با مقایسه داده های موجود برخی از شاخص های بین المللی سازی با برخی کشورهای در حال توسعه، علی رغم پیشرفت های چشمگیر با نقطه ایده آل فاصله زیادی وجود دارد (علیزاده، ۱۳۹۸). نکته مهم گزارش یونسکو (۲۰۱۶) نبودن نام ایران در بین ۲۰ کشور اول صادر کننده آموزش عالی بین المللی است در حالی که سه کشور عربی همسایه یعنی امارات متحده عربی، مصر و عربستان سعودی جزء ۲۰ کشور عمده صادر کننده آموزش عالی بین المللی به شمار می آیند. یکی از نکات مهم در گزارش یونسکو، پایین بودن سهم درآمدزایی دانشگاه های ایران در زمینه آموزش عالی بین المللی است. درآمد اقتصادی دانشگاه های ایران از بازار جهانی آموزش عالی نزدیک به صفر است. ایران در میان مقاصد دانشجویان بین المللی، کشور شاخصی به حساب نمی آید و لذا سهم اندکی (زیر پنج درصد از تعداد کل دانشجویان کشور) در بازار جذب دانشجویان بین المللی را در میان کشورهای منطقه در اختیار دارد (صلواتی، ۱۳۹۷).

با توجه به رشد چشمگیر پدیده بین المللی سازی آموزش عالی در سراسر دنیا و کشورهای منطقه در طی سالهای اخیر، به عنوان ضرورتی منطقی برای پرورش شهروندانی جهانی و دارای شایستگی های بین المللی و میان فرهنگی و با توجه به ظرفیت بالقوه کشور ایران جهت میزبانی دانشجویان بین المللی به ویژه از قاره آسیا و منطقه و عقب نماندن از قافله جهانی شدن، هم چنین در راستای تحقق اصل سی ام قانون اساسی، اهداف متعالی سند چشم انداز ۲۰ ساله، برنامه های توسعه و قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر اسناد بالادستی، روی آوری به بین المللی سازی دانشگاهها و برنامه درسی آنها امری مسلم و اجتناب ناپذیر است.

مناطق آزاد در ایران مجموعه ای از مناطق بندری و غیر بندری حراست شده ای است که از شمول برخی قوانین جاری ایران نظیر مالیات، عوارض گمرکی معاف می باشد. مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی در ایران شامل کیش، قشم، انزلی، ارس، ماکو، اروند و چابهار می باشد، دانشگاه

های مستقر در مناطق آزاد کشور با توجه به همجواری با کشورهای همسایه در این میان نقش مهمی را در آموزش عالی کشور ایفا می کنند، از اینرو می توان مناطق آزاد را دروازه ورود ایران به آموزش عالی جهان دانست. آنچه مشهود است این است که در قرن کنونی وظیفه دانشگاه ها تربیت افرادی با صلاحیت های لازم جهت کار و زندگی و پاسخگویی به نیازها در جوامع بین المللی و میان فرهنگی است (فتحنی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰). بنابراین مناطق آزاد تجاری و صنعتی می توانند نقش موثری در ترویج گفتمان فرهنگی جمهوری اسلامی و تعاملات فرهنگی بین المللی داشته باشند؛ از این رو برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت آموزشی و بین المللی سازی آموزش عالی و برنامه درسی بین المللی در مناطق آزاد با هدف تربیت شهروندانی بین المللی و میان فرهنگی ضروری است. بایستی فعالیت های مناطق آزاد در مقایسه با سایر مناطق کشور با کیفیت بهتر و با شیوه های نوین باشد و به نحو مطلوب از ظرفیتهایی که در مناطق آزاد وجود دارد بهره برداری لازم صورت پذیرد، این مناطق نه تنها قطب تجاری و سیاسی هستند، بلکه می توانند قطب علمی هم باشند. اینک این پرسش مطرح است که آیا دبیرخانه شورایی مناطق آزاد و تصمیم گیران آن در طول سالهای گذشته در مسیر تحقق این هدف متعالی یعنی ایجاد "مناطق آموزش و پرورش الگو" به خوبی ایفای نقش نموده اند؟ تأسیس مراکز علمی توانمند و بین المللی در مناطق آزاد جزء یکی از استراتژیهای اصلی دبیرخانه شورایی مناطق آزاد قرار گرفته است. به نقل از دبیر شورای هماهنگی مناطق آزاد فعالیت های علمی بین المللی رسالت اصلی پردیس ها و مراکز آموزش عالی مناطق آزاد است که تاکنون محقق نشده است. تربیت نیروی انسانی متخصص و جذب دانشجویان خارج از کشور یکی از اهداف مناطق آزاد است ولی در جذب هفت میلیون دانشجوی مهاجر خارجی سهمی ندارد در صورتی که کشوری مانند بحرین با وجود جغرافیای بسیار کمی که دارد یا امارات متحده عربی در جذب دانشجو بسیار فعال هستند (امانی، ۱۳۹۵).

تا پیش از سال ۱۳۸۰، فعالیت جدی در زمینه آموزش عالی بین المللی در مناطق آزاد مشاهده نشده و پس از آن هم با سرعتی نامتناسب رشد نموده است. نگاه منطقی به آنچه گذشته است، بازنگری جدی در عملکرد قبلی و تدوین یک برنامه جامع راهبردی را طلب می کند و از آنجائیکه اهمیت بین المللی شدن با تبدیل شدن به یک استراتژی و مدلی برای توسعه آموزش عالی منعکس و نمایان می شود (Uralov, 2020)، لذا دانشگاه های مناطق آزاد بایستی در رسالت ها، مأموریت ها، اهداف و کارکردهای خود بازنگری کنند و بین المللی سازی آموزش عالی را به عنوان راهبردی استراتژیک در چشم اندازهای دانشگاهی بگنجانند. با توجه به موارد بیان شده و در راستای اسناد بالادستی کشور اعم از سند چشم انداز ۱۴۰۴، نقشه جامع علمی کشور، برنامه های پنجساله توسعه کشور و... لزوم بین المللی سازی آموزش عالی و برنامه درسی در مناطق آزاد کشور هر چه بیشتر درک می شود. پژوهش های زیادی در رابطه با موضوع بین المللی سازی دانشگاه ها در دنیا صورت پذیرفته است که به برخی از مرتبط ترین آنها به بحث پژوهش حاضر اشاره شده است: براون زاس (Bruhn-Zass, 2021) در پژوهشی با عنوان "بین المللی سازی مجازی در آموزش عالی. یک مدل مفهومی برای بین المللی شدن آلمان در دوران همه گیری کرونا" نشان داد که همه گیری کووید-۱۹ باعث اختلال بی سابقه ای در فعالیتهای بین المللی موسسات آموزش عالی شده است و با توجه به محدودیت های گسترده ای که همه گیری ایجاد کرده است کنفرانس های آنلاین و تبادل مجازی از یک جایگاه فرعی به جریان اصلی بین المللی تبدیل شده است و سپس مدل بین المللی سازی مجازی را پیشنهاد داده است. نایت (Knight, 2018) در پژوهشی با عنوان "دانشگاههای بین المللی (مدل ها و سردرگمی ها)" سه مدل کلاسیک، مدل ماهواره ای و مدل توسعه یافته و مدون بین المللی را معرفی و مشخصات هر یک از مدلها را بیان نموده است. رومانی دیاس و همکاران (Romani-Dias & etal, 2017) در پژوهش خود با عنوان "بین المللی سازی موسسات آموزش عالی: پیشنهاد یک الگو مفهومی از نقش محققان"، به موضوع بین المللی سازی موسسات آموزش عالی پرداختند و انگیزه اصلی برای مطالعه، بررسی نقش پژوهشگران در بین المللی کردن مؤسساتی است که در آن کار می کنند. بنابراین فرض گردید که عوامل تعیین کننده ای از روند بین المللی سازی مؤسسات آموزش عالی وجود دارد که به شدت به نقش محققان مرتبط است. بروس (Bruce, 2009) در پژوهشی تحت عنوان "طراحی و بین المللی کردن مؤسسات آموزش عالی ایالات متحده امریکا" نشان داد که وجود رهبری حرفه ای برای تلاش های بین المللی می تواند بسیار اثربخش باشد از جمله عوامل اثربخش دیگر می توان از ساختار سازمانی منسجم، وجود پرسنل توانمند در ارتباطات بین المللی و تمرکز بر تسهیل فعالیت های بین المللی و کیفیت برنامه و سازمان برای بین المللی شدن یاد کرد. کورتز (Courts, 2004) در پژوهشی با عنوان "یک مدل نوظهور از رهبری موثر، زیرساختها و عوامل فرهنگی" به

بررسی مدلی در شکل گیری بین المللی سازی یک مؤسسه آموزشی پرداخته و نتایج مربوط به مدل پژوهشی نشان داد که سه سطح عوامل توانمند ساز که برای موفقیت برنامه های آموزشی بین المللی مهم هستند عبارت اند از: رهبری، زیرساخت های راهبردی و فرهنگ مؤسسه آموزشی. در پژوهش حسینی و همکاران (۱۳۹۸) از میان ۱۲۶ شاخص موجود در نهایت ۸ بعد شناسایی و نامگذاری گردید (راهبردهای سیاسی، راهبردهای دانشگاهی، راهبردهای ارتباطاتی، ایجاد تشکیلات ویژه، ساختار و روابط سیاسی، رویکردهای بین دانشگاهی، خدمت محوری و رهبری انعطاف پذیر) همچنین طراحی مدل با استفاده از مدل معادلات ساختاری انجام گردید. الگوی پیشنهادی پژوهش ستوده فر و همکاران (۱۳۹۸) شامل ۵ بعد متشکل از ابعاد اقتصادی و اجتماعی، انسانی و فرهنگی، علمی و فناوری، سازمانی و ساختاری و سیاسی و حکومتی بود. در پژوهش بهجتی اردکانی و یارمحمدیان (۱۳۹۷) مدلی مشتمل بر هفت بخش اصلی (مبانی نظری، مولفه های برنامه درسی، استراتژی های پژوهش بین المللی، ویژگی های عوامل بین المللی سازی (دانشجو و اعضای هیأت علمی، زیرساخت های بین المللی، مراحل اجرایی و نظام ارزشیابی) برای ایران پیشنهاد داده شد. پژوهش جعفری و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که مدل بین المللی شدن دانشگاهها دارای ۸ مؤلفه اصلی است: مؤلفه تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر، تعامل و همکاریهای علمی و پژوهشی، آموزش و پژوهش و خدمات بین المللی، تبادل دانش و نظریه، ایجاد فرهنگ بین المللی، جذب نخبگان، درآمدزایی و رقابت. همچنین با توجه به عوامل پیشبرنده و بازدارنده بین المللی شدن دانشگاهها سه راهبرد تدوین شد و مدل نهایی بر اساس آنها ارائه گردید. در پژوهش زمانی منش، خراسانی و بختیاری (۱۳۹۶) مدل طراحی شده شامل عوامل زیربنایی و عوامل روبنایی بود که عوامل زیربنایی به صورت مستقیم و نامحسوس بر بین المللی سازی دانشگاه های علوم پزشکی تأثیر می گذارند و عوامل روبنایی به صورت مستقیم و محسوس به دانشگاه های علوم پزشکی وجه بین المللی می دهند.

همانطور که گفته شد تحقیقات و پژوهش های متعددی در خصوص بین المللی شدن آموزش عالی صورت گرفته اما محقق با بررسی تحقیقات، مقالات، کتب و طرح های پژوهشی در داخل کشور به الگوی مناسبی جهت ارتقاء وضعیت بین المللی سازی در مناطق آزاد کشور دست پیدا نکرد همچنین محقق در پژوهش قبلی و انجام آسیب شناسی از وضعیت موجود به این نتیجه رسید که وضعیت بین المللی سازی در دانشگاه های مناطق آزاد چندان مطلوب نمی باشد. (منشگر، فتحی واجارگاه و حمیدی فر، ۱۴۰۰) به همین دلیل ضرورت انجام پژوهشی عمیق در این رابطه احساس شده است. بنابراین آنچه که هدف اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می دهد ارائه الگوی مناسب بین المللی سازی برای دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مستقر در مناطق آزاد کشور می باشد، لذا سوالات ذیل مطرح می گردد :

۱. یک دانشگاه بین المللی شامل چه ابعاد و مولفه هایی می باشد ؟
۲. شرایط علی و زمینه ای تأثیرگذار بر بین المللی سازی دانشگاههای مناطق آزاد کشور کدامند ؟
۳. موانع و عوامل مداخله گر بین المللی سازی دانشگاههای مناطق آزاد ایران کدامند ؟
۴. چه راهبردهایی به بین المللی سازی دانشگاههای مناطق آزاد ایران کمک می کند ؟
۵. پیامدهای بین المللی سازی دانشگاههای مناطق آزاد کشور چه می باشد ؟

روش پژوهش

رویکرد پژوهش حاضر کیفی و استراتژی آن داده بنیاد از نوع پارادایمی است. این روش به دنبال توسعه نظریه، مدل و الگو است و روشی داده محور است که از طریق داده ها به مفاهیم و مقوله ها رسیده و با شیوه استقرایی، هدف نظریه پردازی و ارائه یک مدل می باشد. مشارکت کنندگان بالقوه با توجه به اهمیت موضوع پژوهش صاحب نظران نظام آموزش عالی ایران و آگاهان کلیدی شامل اعضای هیأت علمی دارای آثار نوشتاری مرتبط با بین المللی سازی، مدیران دفاتر همکاری های علمی بین المللی و رؤسای دانشگاه های معتبر ایران و دانشگاه های مستقر در مناطق آزاد کشور و همچنین دانشجویان خارجی بودند که به صورت هدفمند انتخاب شدند. نمونه گیری از صاحب نظران در این پژوهش تا هنگام شناسایی و توصیف کامل ابعاد، مؤلفه ها، شاخص ها و حصول اشباع نظری استمرار یافت. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختارمند و محقق ساخته بود که با هماهنگیهای به عمل آمده، ۲۷ مصاحبه به صورت حضوری و یا مجازی انجام شد.

جدول (1) مشخصات مشارکت کنندگان در پژوهش

عنوان	تعداد	مدرک تحصیلی	کد مصاحبه شوندگان
استاد و عضو هیأت علمی دانشگاه	۱۱	دکتری	A1-A11
رئیس دانشگاه	۲	دکتری	B1-B2
مدیر همکاری های علمی و بین المللی دانشگاه	۶	دکتری	C1-C8
دانشجوی خارجی با ملیت های هندی، عراقی، لبنانی، غنایی، عمانی، پاکستانی	۶	دانشجوی دکتری	D1-D6
جنسیت مشارکت کنندگان در پژوهش			
زن	۲		
مرد	۲۵		

در پژوهشهای کیفی نیز صحت و اعتبار داده ها و یافته ها، بخشی بسیار با اهمیت از فرایند پژوهش است (Creswell, 2012). اطمینان از صحت و استحکام تحقیق در پژوهش حاضر براساس معیارهای تشریح شده (Lincoln & Guba, 1985) انجام گرفت، طبق نظر لینکلن و گوبا بررسی صحت علمی مطالعات کیفی شامل چهار معیار ذیل است:

قابلیت اعتبار^۳: قابلیت اعتبار به معنای تلاش آگاهانه برای اطمینان از تفسیر معنی داده ها از نظر صحت و درستی است. برای کسب قابلیت اعتبار؛ تلاش شد تا مشارکت کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شوند، نمونه گیری تا رسیدن داده ها به حد اشباع ادامه یافت و مناسبترین واحد معنایی انتخاب شد. همچنین از روش های بازبینی توسط برخی اعضا و بازبینی توسط اساتید راهنما و مشاور برای اطمینان از قابلیت اعتبار بهره برده شد.

قابلیت ثبات^۴: منظور از قابلیت اطمینان یا ثبات؛ میزان پایایی داده ها در شرایط و زمان مشابه و تغییرات ایجاد شده در تصمیمات پژوهشگر طی فرایند تحقیق است. به این منظور از طولانی شدن زمان جمع آوری داده (انجام مصاحبه ها) تا حد امکان خودداری و از همه مشارکت کنندگان راجع به یک موضوع پرسیده شد و کلیه فعالیت های صورت گرفته شامل مراحل کار و چگونگی گرد آوری و تحلیل داده ها به دقت ثبت شد و همچنین از روش توافق درون موضوعی (بین دو کدگذار) نیز بهره برده شد بدین صورت که برای محاسبه پایایی مصاحبه ها از یک دانشجوی دکتری که بر موضوع پژوهش اشراف داشت، درخواست شد به عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. سپس محقق به همراه همکار پژوهش، سه متن را کدگذاری و درصد توافق درون موضوعی را که به عنوان شاخص پایایی پژوهش به کار می رود، با استفاده از فرمول ذیل محاسبه نمود.

$$\text{تعداد کل کدها} \times 2 / \text{تعداد توافقات} = \text{درصد توافق درون موضوعی} \times 100\%$$

³ Credibility

⁴ Confirmability

جدول ۲) محاسبه پایایی بین دو کدگذار

ردیف	کد مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بین دو کدگذار (درصد)
۱	C3	۹۰	۳۷	۷	۸۲٪
۲	A11	۱۰۷	۴۲	۱۵	۷۸٪
۳	B1	۵۴	۲۴	۱۰	۸۸٪
		۲۵۱	۱۰۳	۳۲	۸۲٪

پایایی بین دو کدگذار همانطور که در جدول (۲) مشاهده می شود با استفاده از فرمول ذکر شده برابر ۸۲ درصد است. از آنجائیکه میزان پایایی بیش از ۶۰ درصد قابل قبول است، بنابراین می توان نتیجه گرفت که کدگذاری انجام گرفته از پایایی مناسبی برخوردار است. ضمناً متن مصاحبه ها توسط پژوهشگر مورد بازبینی و بررسی مجدد قرار گرفت.

تایید پذیری^۵: تاییدپذیری نشان دهنده ارتباط داده ها با منابع و ظهور نتایج و تفاسیر از این منابع است. به این منظور تشریح کامل مراحل تحقیق اعم از جمع آوری داده ها، تحلیل و شکل گیری مدل به منظور فراهم نمودن امکان ممیزی پژوهش در اختیار تیم پژوهش (استاد راهنما و مشاور) قرار داده شد تا صحت نحوه انجام پژوهش تایید گردد.

قابلیت انتقال پذیری^۶: انتقال پذیری اشاره به این دارد که یافته های مطالعه تا چه حدی در دیگر گروه ها قابل انتقال یا استفاده است. در واقع با ارائه یافته های غنی و دقیق همراه با نقل قول های مناسب، قابلیت انتقال پذیری افزایش خواهد یافت. به این منظور با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند به انجام مصاحبه اقدام شد و پژوهشگر با استفاده از این روش سعی نمود تا افرادی را برگزیند که دارای معیارهای مد نظر پژوهش باشند و تخصص کافی در راستای تبیین موضوع داشته باشند و اطلاعات جامع تری را ارائه نمایند.

در فرایند انجام پژوهش، اخلاق پژوهش از اولویتهای پژوهشگر بود. در این خصوص برای رعایت اخلاق پژوهشی، قبل از شروع مصاحبه ها با مصاحبه شوندگان توافق و هماهنگی لازم انجام و به دو شیوه ضبط کامل مصاحبه و یا یادداشت برداری مستندسازی شد. همچنین داده ها به درستی گزارش و تجزیه و تحلیل شدند. تجزیه و تحلیل داده های کیفی در این روش با استفاده از سیستم کدگذاری باز (شناسایی مقوله ها)، کدگذاری محوری (پروردن مقوله ها) و کدگذاری انتخابی یا گزینشی (انتخاب نهایی مقوله ها) انجام شد.

یافته های پژوهش

پس از پیاده سازی مصاحبه ها از استراتژی داده بنیاد با رویکرد اشتراک و کوربین برای تحلیل داده های حاصل از مصاحبه استفاده شده است. در این پژوهش، ۳۲۸ کد شناسایی شد که حاصل آن ۱۰۶ مقوله فرعی و ۳۹ مقوله اصلی می باشد. جدولهای ۳ تا ۸ کدهای باز استخراجی و نحوه مقوله بندی مربوط به هر یک از عوامل مدل به تفکیک سؤالات مصاحبه را نشان می دهد.

سوال اول: یک دانشگاه بین المللی شامل چه ابعاد و مولفه هایی می باشد؟

بین المللی دانشگاه ها دارای ابعاد گسترده ای می باشد. در جدول ذیل کدهای باز، انتخابی و محوری مربوط به ابعاد بین المللی سازی دانشگاه های بین المللی نشان داده شده است:

⁵ Dependability

⁶ Transferability

جدول ۳) کدهای باز، محوری و انتخابی معطوف به ابعاد بین المللی سازی

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
بعد مدیریتی و انسانی	<ul style="list-style-type: none"> - جذب دانشجویان و اساتید بین المللی - تبادل دانشجو و استاد با خارج از کشور - دارا بودن نیروی انسانی با صلاحیت - تربیت مدیران بین المللی 	<p>استفاده از معیار بین المللی در برنامه ریزی های کنترل عملکرد کارکنان غیر هیات علمی - تبادل اساتید - تبادل دانشجو - جذب دانشجویان و اساتید بین المللی - استخدام کارکنان دارای صلاحیت بین المللی - رفت و آمد بین المللی اساتید و دانشجویان - آموزش کارکنان دانشگاه - مدیران سازمانی (مدیران و رهبران دانشگاه)</p>
بعد ساختاری و سازمانی	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه ریزی تشکیلاتی براساس معیارهای بین المللی - وجود حمایت های سازمانی - وجود ساختار سازمانی بین المللی 	<p>ادغام بعد بین المللی در اهداف و کارکردهای دانشگاه - استفاده از معیار بین المللی در برنامه ریزی های تشکیلاتی دانشگاه - حمایت سازمانی - حمایت مدیریتی - راه اندازی نظام های ارزیابی بین المللی - ساری و جاری بودن آیت های بین المللی در همه ارکان دانشگاه - ساختار سازمانی مناسب - ارتقاء ساختار، تشکیلات و نیروی انسانی</p>
بعد اقتصادی و مالی	<ul style="list-style-type: none"> - تجاری سازی آموزش و پژوهش - درآمدزایی از بین المللی سازی دانشگاهها 	<p>تأثیر گذار در تولید ناخالص داخلی کشورها - تجارت پر سود - تجاری سازی آموزش و پژوهش - سرمایه گذاری خارجی - توسعه و پیشرفت محوری</p>
بعد فرهنگی و اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - تربیت شهروند جهانی - فهم و تعامل میان فرهنگی 	<p>تربیت شهروند جهانی - هدف آن تعامل با فرهنگ سایر کشورها - تعامل و تأثیرگذاری فرهنگی - مسئولیت پذیری اجتماعی</p>
بعد آموزشی و پژوهشی	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت های آموزشی (نظیر ایجاد دانشگاه های مشترک، تاسیس شعبه و ...) - فعالیت های پژوهشی (نظیر برگزاری همایش و کنگره های بین المللی) - استفاده از فناوری های نوین آموزشی 	<p>اجرای برنامه های آموزشی و پژوهشی دو و چند جانبه بین المللی - ادغام بعد بین المللی در آموزش و پژوهش و خدمات پشتیبانی دانشگاه - ایجاد دانشگاه های مشترک - ایجاد درگاه های (Hub) ملی یا منطقه ای آموزش عالی - ایجاد نمایندگی / شعبه از دانشگاه های منطقه ای و بین المللی در داخل و یا خارج کشور - زبانهای بین المللی برای تدریس - بین المللی کردن برنامه های درسی و دوره ها - برگزاری همایش و کنگره های بین المللی - دانشگاه های مجهز به فناوری های نوین - استفاده از فناوری های نوین در آموزش و تدریس</p>
بعد ارتباطی و اطلاع رسانی	<ul style="list-style-type: none"> - انجام پروژه های همکاری و تحقیقاتی مشترک - تعاملات بین المللی آموزشی با همتایان خارجی - انتشار و چاپ کتب و مقالات پژوهشی به زبان بین المللی 	<p>انجام کارهای مشترک علمی پژوهشی و انتشار آن - چاپ پژوهش ها به زبان بین المللی - انجام ماموریت های خارجی دانشگاه - برگزاری دوره های آموزشی با همکاری طرف خارجی - بهبود کیفیت ارتباط - ارتباط با نظام های تعلیم و تربیت سایر کشورها - گسترش همکاری و ارتباط علمی و دانشگاهی با همتایان خارجی - ارتقاء تعاملات بین المللی بین دانشگاه ها</p>

بعد سیاسی و حکومتی	- سیاست خارجی و روابط دیپلماتیک	ابزار گسترش نفوذ دیپلماتیک - پر رنگ شدن امور بین الملل - تعهد به بین المللی سازی - بین المللی سازی به عنوان یک سیاست
بعد جهانی و منطقه ای	- دارا بودن استراتژی لازم جهت جهانی سازی و بین المللی شدن - انطباق برنامه ها و فعالیتهای دانشگاه با معیارهای جهانی	دارا بودن برنامه و استراتژی برای جهانی شدن و عمل بر اساس آن - انطباق برنامه ها و فعالیتهای دانشگاه با استانداردهای علمی پذیرفته شده جهانی - مجموعه ای از سیاست ها، برنامه ها و استراتژی ها در پاسخ به جهانی سازی - اولویت قرار دادن بین المللی شدن برای دانشگاهها خصوصا در جهان سوم

در رابطه با سیاست خارجی، مصاحبه شونده C8 می گوید: بین المللی شدن در ایران بر مبنای پر رنگ تر شدن امور بین الملل و ایجاد بستر مناسب برای معاونتهای آموزش و پژوهش و فعالیتهای آنها به سمت بین المللی شدن است.

در رابطه با دارا بودن نیروی انسانی با صلاحیت، مصاحبه شونده A2 می گوید: مثلا ما دانشگاه بین المللی داریم که اساتید خارجی دارد برنامه درسی بین المللی دارد ولی کارکنان بین المللی نیستند خوب این برنامه به همان مقدار می تواند آسیب پذیر باشد.

در رابطه با وجود حمایت های سازمانی، مصاحبه شونده A1 می گوید: بدون حمایت سازمانی و مدیران مناسب پیشبرد و حفظ تلاش های بین المللی دانشگاه میسر نمی شود.

در رابطه با درآمدزایی از بین المللی سازی دانشگاهها، مصاحبه شونده A5 می گوید: در بعد اقتصادی، بین المللی سازی به یکی از عوامل تأثیرگذار در تولید ناخالص داخلی کشورهای دانش بنیان مبدل شده است.

در رابطه با تربیت شهروند جهانی مصاحبه شونده A2 می گوید: در بین المللی سازی ما دانشجویی تربیت می کنیم که در همه جای دنیا بتواند کار و زندگی کند یعنی محصول ما برای همه دنیا است در واقع شهروند جهانی تربیت می شود.

در رابطه با فعالیت های آموزشی و پژوهشی، مصاحبه شونده A11 می گوید: یک علت دیگه می تونه مسأله مشارکت در تولید و توسعه علم و فناوری جهانی باشه که ما فقط نمی ریم که فرهنگمون مولتی کالچرال بشه یا سود اقتصادی ببریم ما میریم که در تولید و توسعه علم مشارکت داشته باشیم و از سرریز اون مشارکت پروژه های بین المللی، پژوهشی کارگاهی کشورهای دیگر رو وارد کشور خودمون کنیم و از قوت این زبان علم که باهاشون رابطه داریم استاد بیاریم، دانشجو بفرستیم، دانشجو جذب کنیم، همایش مشترک برگزار کنیم و...

در رابطه با انتشار و چاپ کتب و مقالات پژوهشی به زبان بین المللی، مصاحبه شونده C4 می گوید همکاران هیأت علمی باید بتوانند با همتایان خارجی وارد کارهای مشترک علمی پژوهشی شوند و نتایج کار را به زبان بین المللی چاپ کنند.

در رابطه با دارا بودن استراتژی لازم جهت جهانی سازی و بین المللی شدن، مصاحبه شونده A4 می گوید: در کشورهای جهان سوم و کشورهایی که از نظر مالی، زیرساختی و منابع انسانی برای ارائه استانداردهای واقعی بین المللی و در نتیجه فرصت های تحصیلات عالی برای دانشجویان خود ضعیف هستند باید بیشتر در جهت توسعه بین المللی سازی اقدام کنند.

سوال دوم: شرایط علی و زمینه ای تأثیرگذار بر بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد کشور کدامند؟

عوامل و شرایط متفاوتی از جمله عوامل زیربنایی و عوامل روبنایی بر ارتقای بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد تأثیرگذار هستند، در جدول ذیل کدهای باز، انتخابی و محوری مربوط به عوامل و شرایط اثرگذار بر بین المللی سازی آموزش عالی نشان داده شده است:

جدول ۴) کدهای باز، محوری و انتخابی معطوف به شرایط علی و زمینه ای تأثیرگذار

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
منابع مالی و ثبات اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> - ثبات اقتصادی - در دسترس بودن بودجه کافی برای اجرای برنامه های بین المللی - وجود تسهیلات لازم برای بین المللی سازی 	<p>تسهیل فرایند تبادلات مالی در حوزه آموزش و پژوهش با دانشگاههای خارجی - تغییرات روز افزون اقتصادی - ثبات اقتصادی و نرخ رشد و تورم - حمایت مالی از پروژه های تحقیقاتی بین المللی - سرمایه گذاری کافی و تامین مالی - فرصت های بازار کار - کالایی سازی گسترده آموزش عالی - هزینه زندگی و نرخ ارز</p>
فعالیت های درون دانشگاهی	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه درسی بین المللی - ساختار سازمانی بین المللی - همکاری های علمی و پژوهشی بین المللی - فعالیت های آموزشی - زبان تدریس و ارتباط - تعاملات دانشگاه 	<p>اعزام دانشجوی به خارج از کشور - اهداف و برنامه ها - بازاریابی آموزشی - دوره های فرصت مطالعاتی - برنامه های درسی بین المللی شده - تدارک ساختار لازم برای حضور اساتید خارجی، دانشجوی خارجی از نظر امکانات و ساختار اداری گرفته تا امکانات فیزیکی از جمله خوابگاه و ... - جذب دانشجوی از همتایان خارجی - دفاتر و واحدهای بین الملل - ساختار سازمانی بین المللی - زبان تدریس و ارتباط - شرکت در کنفرانس ها - شهرت دانشگاه - مارکتینگ و تبلیغات بین المللی - همکاری پژوهشی همه جانبه با خارج - واحد پشتیبانی در داخل دانشگاه - تعاملات همه افراد و ساختار دانشگاه با خارج از کشور - حضور در نظامهای رتبه بندی بین المللی - فرهنگ دانشگاهی بین المللی - ارتباط تنگاتنگ دانشگاه با مسائل اجتماعی و فرهنگی</p>
مدیران، اساتید و نیروی انسانی با صلاحیت بین المللی	<ul style="list-style-type: none"> - اساتید باصلاحیت و با انگیزه - مدیران و روسای با صلاحیت و متعهد - نیروی انسانی متخصص 	<p>استفاده از اساتید با رتبه و مرتبه علمی بالا نه صرفا اساتید در دسترس - ایجاد انگیزه بین المللی در اساتید و مسئولان بین المللی دانشگاه - تعهد مدیران به بین المللی سازی - هیات رئیسه - روسای دانشگاه و معاونان و مدیران ارشد - نیروی انسانی متخصص در زمینه بین المللی سازی</p>
عوامل جهانی و منطقه ای	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از ظرفیت های منطقه ای از طریق نوآوری - هماهنگی با شرایط جهانی 	<p>ظرفیت سازی منطقه ای - نوآوری منطقه ای - انطباق با شرایط جهانی - ارتباط تنگاتنگ دانشگاه با مسائل جهانی - عوامل و شرایط جهانی</p>
رویکردهای سیاسی و امنیتی	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود تعاملات دیپلماتیک بین المللی (نظیر تسهیل فرایند صدور ویزا و افزایش ارتباط با نهادهای بین المللی) - ثبات سیاسی (نظیر دوری گزینی از تنشهای منطقه ای و بین المللی) 	<p>تسهیل فرایند دفتر ویزا و اقامت برای فعالیت ها در این حوزه - تغییرات روز افزون سیاسی - ثبات در روابط بین الملل و دوری گزینی از تنشهای منطقه ای و بین المللی - موقعیت سیاسی و دیپلماتیک - هماهنگی وزارت خارجه برای تسهیل و افزایش ارتباط با نهادهای بین المللی مانند یونسکو - عدم رویکرد متخاصم و اجتناب از ارتباطات بین المللی</p>

امکانات تجهیزاتی و فناوریانه به روز	<ul style="list-style-type: none"> - فناوری و تجهیزات آموزشی به روز - امکانات نرم افزاری و سخت افزاری مناسب 	<p>استفاده از فناوری های آموزشی به روز - امکانات زیرساختی و نرم افزاری و سخت افزاری مناسب - تجهیزات و تکنولوژی های به روز شده - گسترش فناوری های ارتباطی - انقلاب فناوری اطلاعات</p>
عوامل محیطی مناطق آزاد	<ul style="list-style-type: none"> - موقعیت جغرافیایی مناطق آزاد (نظیر نزدیکی مناطق آزاد به سرزمین اصلی و به کشورهای همسایه) - اختیارات بیشتر مناطق آزاد نسبت به سرزمین اصلی (نظیر برخورداری از قوانین و مقررات گمرکی ساده، آزادی نسبی در به کارگیری نیروی خارجی، تردد آسان و صدور روادید راحت در مناطق آزاد و ...) - امکانات زیرساختی مناطق آزاد (نظیر امکانات فرودگاهی، بندری، اقامتی و ..) - جذابیت های تفریحی (نظیر محیط امن، زیبا، مراکز خرید متعدد و ...) 	<p>توسعه زیست محیطی - جذابیت مقصد به دلیل موقعیت جغرافیایی و آب و هوا - چابک بودن مناطق آزاد - دسترسی به دریا و خشکی - ویژگی های مناطق آزاد - نزدیکی مناطق به سرزمین اصلی برای دانشجویان ایرانی - هزینه کم تحصیل نسبت به عمان یا امارات - نزدیکی جغرافیایی مناطق به کشورهای همسایه خلیج فارس - قرار داشتن مناطق آزاد در حوزه استثنائات تجاری - قوانین سهل و آسان مناطق آزاد برای تعامل با دانشگاه های خارجی - مناطق آزاد به عنوان پایلوت - مسائل مالیاتی منطقه آزاد - سهولت رفت و آمد - عدم نیاز به روادید در مناطق آزاد - برخورداری از قوانین و مقررات گمرکی ساده - تضمین کامل سرمایه خارجی - برخورداری از آزادی نقل و انتقال سرمایه و ارز در منطقه - برخورداری از آزادی نسبی در به کار گیری نیروی کار خارجی - برخورداری از تاسیسات زیربنایی تقریبا مناسب - اجاره زمین به سرمایه گذاران خارجی - شرایط خاص حاکم بر دانشگاه های مناطق آزاد - امکانات بسیار مطلوب اقامتی - امکانات فرودگاهی و بندری - وجود خطوط پروازی و رفت و آمد - وجود مراکز خرید متعدد - وجود هوای پاک - زیبایی جزیره کیش و مناطق آزاد دیگر - زیر ساخت های منطقه آزاد - محیط امن مناطق آزاد - عاری از آلودگی های صوتی - جذابیت های تفریحی مناطق آزاد - امکانات تردد</p>
سیاست گذاریهای کلان و قوانین سهل گیرانه	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه ریزی های راهبردی بین المللی - حمایت و اعطای استقلال به دانشگاه ها - قوانین و ساختارهای تسهیل کننده 	<p>حاکمیت و تصمیم گیرندگان - حمایت از بین المللی سازی - حمایت و هماهنگی همه دستگاه ها و نهادهای مرتبط با توسعه آموزش عالی بین الملل سازی دانشگاه ها؛ مانند دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری-صنعتی و وزارت خننه های مرتبط - داشتن قوانین شفاف - سیاست های دولتی خواه از طریق قانونگذاری یا از طریق برنامه های بودجه - ساختار آموزش عالی کشور - عدم تمرکز سیاست گذاری و اجرا - عدم قوانین و مقررات دست و پاگیر - مجوزهای قانونی و کاهش ممانعت های قانونی</p>

در رابطه با امکانات زیرساختی مناطق آزاد، مصاحبه شونده C2 می گوید: مناطق آزاد از جمله بخش های نظام اقتصادی کشور هستند که به واسطه قرار گرفتن در حوزه استثنائات تجاری و به عنوان یکی از مهم ترین این استثنائات، می توانند وسیله ای برای توسعه بین المللی سازی به

خصوص در شرایط تحریم باشند کشورهای همسایه و حوزه خلیج فارس به دلیل نزدیکی جغرافیایی و برقراری خطوط پروازی می توانند به راحتی از امکانات آموزش عالی در این منطقه آزاد بهره مند شوند.

در رابطه با ارتباط دانشگاه با مسائل اجتماعی و فرهنگی، مصاحبه شونده A2 می گوید: شرایط محیطی به نظر من بسیار اثر گذار است چون زمینه های رشد و شکوفایی این دانشگاه ها باید از محیط نشأت بگیرد و توسعه یابد، دانشگاه بین المللی به تنهایی رشد نمی کند دانشگاه باید در ارتباط کامل با مسائل اجتماعی و فرهنگی توسعه پیدا کند.

در رابطه با همکاری های علمی و پژوهشی بین المللی، مصاحبه شونده C3 می گوید: استاد باید همکاری پژوهشی همه جانبه با خارج داشته باشد نه فقط چاپ یک مقاله مشترک، کلا همکاری های همه جانبه از شرکت در کنفرانس ها، اعزام دانشجویان به خارج، گرفتن دانشجویان از همتایان خارجی خود و ...

در رابطه با اساتید با صلاحیت و با انگیزه، مصاحبه شونده A9 می گوید: ارتقاء بین المللی سازی در مناطق آزاد همان قواعدی را دارد که در دیگر مناطق وجود دارد و ما باید به آن چند بعد اشاره شده با هم متمرکز بشویم اما متاسفانه به نظر می رسد که چون این دانشگاه ها منابع محدودی دارند از اساتیدی استفاده می کنند که برایشان در دسترس هست تا اینکه از نظر رتبه و مرتبه علمی بالاتر باشند.

در رابطه با بهبود تعاملات دیپلماتیک بین المللی، مصاحبه شونده A1 می گوید: یعنی دولت که رأس امور قرار می گیرد بستگی دارد که چه رویکردی با دنیا داشته باشد اگر رویکرد تعاملی و همکاری داشته باشد به بین المللی سازی کمک می کند اگر رویکرد متخاصم و دور شدن از ارتباط بین المللی داشته باشد به بین المللی شدن هم صدمه می زند.

در رابطه با فناوری و تجهیزات آموزشی به روز، مصاحبه شونده A8 می گوید: توانایی های دانشگاه های مناطق آزاد برای گسترش فناوری های ارتباطی مهم است که در سالهای اخیر رشد کرده به خصوص در دوران کرونا و می تونه کمک کنه به فعالیت جدی تر چنین دانشگاههایی البته من با تجربه کیش آشنا هستم عملا تجربه کیش موفق نبود من چندسالی برای دانشگاه آزاد کیش تدریس داشتم یک نفر دانشجوی خارجی نبود و امکان تدریس به زبان خارجی هم نبود چرا که دانشجویان داخلی که جذب شده بودند توانایی زبانی ضعیفی داشتند و سرزیر دانشجویان در سرزمین اصلی بودند.

در رابطه با اختیارات بیشتر مناطق آزاد نسبت به سرزمین اصلی، مصاحبه شونده B1 می گوید: مناطق آزاد امتیازاتی نسبت به سرزمین اصلی دارند که شاید در امر بین المللی سازی کمک کننده باشد از جمله تسهیلات روادید، برخورداری از آزادی نقل و انتقال سرمایه و ارز در منطقه، برخورداری از تاسیسات زیربنایی تقریبا مناسب، برخورداری از آزادی نسبی در به کار گیری نیروی کار خارجی، برخورداری از صلح و آرامش، روابط بین المللی کم تنش، برخورداری از قوانین و مقررات گمرکی ساده و فاقد جنبه های دست و پاگیر قانونی در منطقه و همین طور اکثر دانشجویان قادر به رفتن به خارج از کشور برای کسب تجربه بین المللی نیستند و مناطق آزاد کشور با نزدیکی به سرزمین اصلی می تواند گزینه خوبی باشد.

در رابطه با قوانین و ساختارهای تسهیل کننده، مصاحبه شونده A2 می گوید: تقریبا در مورد مناطق آزاد می تونیم بگیم چون چابک تر هستند و چون قوانین و مقررات کمتری دارند، عوامل تسهیل کننده ارتباطات خارجی بیشتر است شاید تمرکز دانشگاه های بین المللی در آنجا بهتر باشد.

سوال سوم: موانع و عوامل مداخله گر بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد ایران کدامند؟

با شناخت و رفع محدودیت ها و موانع بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد ایران شرایط و بستر لازم بین المللی سازی مناطق آزاد کشور فراهم می شود، در جدول ذیل کدهای باز، انتخابی و محوری مربوط به عوامل مداخله گر بین المللی سازی نشان داده شده است:

جدول ۵) کدهای باز، محوری و انتخابی معطوف به عوامل مداخله گر

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
موانع ارتباطی و زبانی	<ul style="list-style-type: none"> - عدم ارتباط مستمر و اثرپذیر با موسسه های آموزش عالی برتر جهان - عدم ارتباط موثر کارکنان و اساتید با دانشجویان خارجی - مشارکت لندک دانشجویان و محققان در مجامع خارجی 	<p>نقص سایت انگلیسی سازمانهای مناطق آزاد - نبود ناشران قوی با توان حضور بین المللی - ارتباطات بین المللی علمی ضعیف - تبادل محدود با دانشگاههای خارجی - عدم ارتباط کارکنان و اساتید با دانشجویان خارجی - غیرمشارکتی بودن دانشگاه با دانشگاههای بین المللی - مشارکت کم محققان در انجمن ها و مجلات بین المللی</p>
موانع سیاسی و قانونی	<ul style="list-style-type: none"> - وجود تصویر منفی نسبت به ایران - بین المللی ستیزی - تحریم ها علیه ایران - عدم قوانین حمایتی از فعالیتهای بین المللی - وجود بوروکراسی در انجام فعالیت های بین المللی 	<p>اعمال تحریم های سیاسی علیه ایران - بحران های سیاسی و درگیری های نظامی - بیگانگی و تبعیض - بیگانه هراسی - تعارض سیاست خارجی ایران با قدرت های حافظ نظام جهانی - تنش در روابط خارجی - دخالت بیش از حد دولت در عرصه بین المللی شدن دانشگاه - عدم آمادگی زیرساختهای کنسولی برای اخذ اقامت و غیره برای دانشجویان - تبدیل از یک کشور خوش نام به یک کشور منفور - نداشتن ارزش و منزلت - وابستگی برنامه های دانشگاه با برنامه های دولت - عدم حمایت لازم از فعالیت های بین المللی دانشگاه - تعارض منافع - وجود بروکراسی - فقدان نهاد و متولی مشخص برای سیاست گذاری بین المللی شدن آموزش عالی - قوانین و مقررات دست و پاگیر - بوروکراسی اداری و زمانبر جهت برگزاری نشست ها و جشنواره ها با حضور اساتید یا دانشجویان خارجی</p>
موانع محتوایی و آموزشی	<ul style="list-style-type: none"> - تدریس برنامه درسی ضعیف و منسوخ شده - عدم تسلط اساتید به تدریس بین المللی و با کیفیت - ضعف زبان انگلیسی اساتید و کارکنان دانشگاه 	<p>بروز نبودن دانش استادان - عدم اختیار گروههای آموزشی - عدم تدریس با کیفیت - عدم تسلط اساتید به تدریس بین المللی - همگام نبودن محتوای آموزشی و پژوهشی دانشگاه های مناطق آزاد با نیازهای روز جهانی - وجود استادان پروازی در مناطق آزاد - سطح زبان انگلیسی پایین اساتید - عدم آشنایی کارکنان و اساتید به زبان - ضعف در زبان انگلیسی</p>
موانع انگیزشی و انسانی	<ul style="list-style-type: none"> - عدم انگیزه بین المللی سازی در اعضای هیأت علمی دانشگاه - عدم وجود اساتید و کارکنان توانمند و با صلاحیت بین المللی 	<p>عدم انگیزه در بین المللی سازی آموزش عالی - عدم وجود نیروی علمی و انسانی توانمند - تعداد کم اعضای هیأت علمی علاقمند به بین المللی سازی - عدم به کارگیری نیروی انسانی بر مبنای توانمندی های علمی و تخصصی - پایین بودن حقوق اعضای هیأت علمی - عدم فرصت مطالعاتی لازم برای استادان - عدم وجود استقلال مالی، آزادی و استقلال علمی اساتید</p>

موانع زیرساختی	<ul style="list-style-type: none"> - عدم زیرساخت های مناسب بین المللی در مناطق آزاد - کمبود امکانات رفاهی، خدماتی، اداری 	<p>کمبود امکانات زیربنایی در مناطق آزاد - کمبود زیرساخت ها، امکانات و تجهیزات برای برنامه های بین المللی سازی - کمبود امکانات رفاهی و خوابگاهی و ورزشی - عدم برنامه ریزی و تدارک امکانات فیزیکی لازم از جمله خوابگاه ها و ساختار اداری - ساعت کاری صرافی با تایم کار محدود - خوابگاه های نامناسب - عدم وجود فرودگاه با پروازهای متعدد بین المللی</p>
موانع ساختاری و دانشگاهی	<ul style="list-style-type: none"> - مدیریت ضعیف و سیاسی - برنامه های ضعیف آموزشی و پژوهشی - ساختار نامناسب دانشگاهی و عدم استقلال پردیس ها - جایگاه پایین مدارک و برنامه های دانشگاهی ایران - تنوع کم دانشجویان خارجی - تغییر بورسیه های تحصیلی دانشجویان خارجی 	<p>مدیریت ضعیف و به شدت سیاسی - عدم ثبات مدیریت - نبودن شعبه ها و پردیس های بین المللی - بوروکراسی و زیرساخت های انعطاف ناپذیر دانشگاهی - مشارکت کم رنگ در نگارش مقاله های مشترک - اعتبار پایین مدرک ارائه شده در مناطق آزاد - تعداد کم پروژه های بین المللی و همکاران بین المللی - تعداد کم جابجایی دانشجویان و اعضای هیأت علمی - عدم استفاده از اساتید ساکن در مناطق آزاد - عدم استقلال پردیس های مناطق از دانشگاه مادر - عدم جذب دانشجویان غیرایرانی - جذب دانشجویان افغانی به عنوان تنها گزینه - عدم وجود روح علمی در دانشگاهها - فقدان حمایت سازمانی جهت انجام پژوهش های بین المللی - شهرت و اعتبار پایین دانشگاه های کشور در سطح بین المللی - عدم تطبیق مدرک اخذ شده در دانشگاه های ایران با کشور متبوع دانشجوی خارجی - کم شدن بورسیه ها - تغییر قوانین</p>
موانع مالی و اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> - گران بودن هزینه زندگی و تحصیل در مناطق آزاد - عدم وجود منابع مالی و فرصت های شغلی 	<p>گران بودن هزینه زندگی در مناطق آزاد - عدم وجود فرصت های شغلی - عدم هزینه برای بین المللی سازی - فقدان منابع مالی - کمبود امکانات مالی و سرمایه گذاری در این حوزه - بحران اقتصادی</p>
موانع فرهنگی و اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - عدم فرهنگ سازی لازم برای پذیرش دانشجویان خارجی - مشکلات زندگی معیشتی دانشجویان خارجی - تعارض بین المللی سازی با منافع مذهبی 	<p>دخالت موسسات، ادارات و نهادهای محلی - دوری از خانواده - ضعف خدمات دهی مناسب در مناطق آزاد - عدم امکانات تفریحی مناسب برای دانشجویان خارجی - عدم پذیرش شرایط زندگی در ایران توسط دانشجویان خارجی - فرهنگ نامناسب درون دانشگاه - فرهنگ نامناسب بیرون دانشگاه مثل بازار - عدم جذابیت های لازم نسبت به کشورهای اطراف - عدم فرهنگ بین المللی - نگاه تحقیر آمیز و فرودستانه به دانشجویان افغان - وجود فقر فکری و فرهنگ نفع دیگری - نگرش منفی به بین المللی سازی - وجود محدودیت های مذهبی - تحولات فکری و دینی - تعارض منافع سیاسی و اقتصادی با منافع دینی</p>

در رابطه با عدم ارتباط مستمر و اثرپذیر با موسسه های آموزش عالی برتر جهان، مصاحبه شونده C3 می گوید: مانع دیگر خود منطقه آزاد است که بین المللی نیستند حتی سایت سازمانهای مناطق آزاد به زبان انگلیسی کامل و درست نیست و زیرساخت های بین المللی ندارد.

در رابطه با ضعف زبان انگلیسی اساتید و کارکنان دانشگاه، مصاحبه کننده C3 می گوید: یکی از مسائل و مشکلات دانشجویان خارجی عدم آشنایی اساتید به زبان انگلیسی و عدم اهمیت دادن اساتید به دانشجویان خارجی است و خیلی وقت ها دانشجویان خارجی انصراف می دهند آشنا نبودن منابع انسانی دانشگاه با زبان خارجی و عدم ارتباط با دانشجویان خارجی، فرم های فارسی، دستورالعملهای وزارت علوم همه به فارسی است.

در رابطه با بین المللی ستیزی، مصاحبه شونده A11 می گوید: وقتی ما بحران اقتصادی داریم، بحران تحریم داریم و عرب ها برای ما ارزش قائل نیستند و تو عراق کنسولمون رو آتش می زنی و وضعیتی درست کردیم که از کشور خوش نام در منطقه تبدیل شدیم به یک کشور منفور در منطقه این نگاه حس دیگران رو هم نسبت به ما تغییر میده.

در رابطه با عدم تسلط اساتید به تدریس بین المللی و با کیفیت، مصاحبه شونده C5 می گوید: از مهمترین موانع عدم وجود سیاست های حمایتی لازم و اینکه هنوز تدریس در سطح گسترده و با کیفیت وجود ندارد، کارکنان با بینش بین المللی وجود ندارد و توانایی تدریس بین المللی و به زبان انگلیسی در اساتید محدود است.

در رابطه با عدم قوانین حمایتی از فعالیتهای بین المللی، مصاحبه شونده C4 می گوید: تجربه خودم در پردیس ارس را می گویم مهمترین مانعی که وجود دارد در مناطق آزاد معمولاً این است که از بخش دانشگاهی و فعالیت های علمی این مناطق آنگونه که باید و شاید حمایت نمی شود به طور مثال رییس دانشگاه ارس تبریز باید به تنهایی با کل بخش هایی از منطقه ارس هماهنگی ایجاد کند تا بتواند نسبت به پذیرش دانشجوی غیر ایرانی و آوردن دانشجوی خارجی به این مناطق، اسکان و تردد آنها اقدام کند.

در رابطه با عدم زیرساخت های مناسب بین المللی در مناطق آزاد، مصاحبه شونده A11 می گوید: به طور مثال مشکلات زیادی در بین المللی سازی وجود دارد یکیش همین ساعت کاری صرافی ها هست که در یک ساعت محدودی فقط باز هستند قبل از ساعت ۱۱ نرخ اعلام نمی کنند یا خوابگاه های داریم که اکثراً داغون هستند و کلاس بین المللی ندارند پس باید بهبود پیدا کند.

در رابطه با وجود بوروکراسی در انجام فعالیت های بین المللی، مصاحبه شونده A11 می گوید: ما در جامعه خودمون تعارض داریم هم دیگر پذیر هستیم هم دیگر کش، ساختار جامعه گره خورده با منافع سیاسی، اقتصادی و منافع نهادهای دینی، تعارض منافع در ایران به مشکلات ساختاری اضافه شده است و این رو در عرصه نهادها می بینیم به طور مثال سه ماه داشتیم تلاش میکردم به نشستی برقرار کنیم که چندتا دانشجوی مالزی هم بودند و می خواستند در خصوص یادکست حرف بزنند آخر سر هم کنسل شد، حراست و وزارت اطلاعات و خارجه و ... باید هماهنگ میکردند آخه چرا؟ یا در جشنواره فارابی برای اینکه یک استاد جایزه خودش رو از دست رییس جمهور بگیره باید هفت خوان رستم طی می شد.

در رابطه با جایگاه پایین مدارک و برنامه های دانشگاهی ایران، مصاحبه شونده C3 می گوید: یکی از موانع دیگر این است که اعتبار مدارک در مناطق آزاد دچار تردید است به طور مثال وزارت علوم عراق مدرک پردیس های اقماری دانشگاه تهران و امیرکبیر را قبول ندارند و باید دانشجویان خارجی حتماً از دانشگاه تهران مرکزی مدرک بگیرند تا مدرک مورد قبول باشد.

در رابطه با عدم فرهنگ سازی لازم برای پذیرش دانشجویان خارجی، مصاحبه شونده A10 می گوید: یک عامل اثر گذار دیگر فرهنگ است یک فرهنگ چگونه می تواند به بین المللی سازی کمک کند مثلاً شهروندان در کانادا راحت تر بین المللی شدن را می پذیرند تا یک کشور عقب افتاده.

در رابطه با تغییر بورسیه تحصیلی های تحصیلی دانشجویان خارجی، مصاحبه شونده D1 (دانشجوی خارجی) می گوید: همه ما خارجی ها به این دلیل اومدیم ایران که ایران مارو بورسیه می کند ما در کشور خودمون بورسیه نداریم و باید هزینه بیشتری پرداخت کنیم همه ثروتمند نیستند که اینجا میان و دانشگاه بورسیه رو کم میکنه، مرتب قانون برای خارجی ها عوض می شه و ما باید به دلار هزینه کنیم کم کردن بورس مشکل اکثر دانشجویها هست.

سوال چهارم: چه راهبردهایی به بین الملل سازی دانشگاه های مناطق آزاد ایران کمک می کند؟

راهبردها و سیاست های کلی متنوعی در راستای بین المللی سازی وجود دارد، در جدول ذیل کدهای باز، انتخابی و محوری مربوط به راهبردهای بین المللی سازی نشان داده شده است:

جدول ۶) کدهای باز، محوری و انتخابی معطوف به راهبردها

کد انتخابی	کدمحوری	کدهای باز
راهبرد علمی	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت روح علمی - بین المللی کردن برنامه ها و دوره ها - تقویت بنیادین همکاری های پژوهشی (نظیر گسترش توافق نامه ها و همکاری های علمی با سایر کشورها و...) - تقویت فعالیت های آموزشی (نظیر برگزاری کارگاههای بین المللی آموزشی و...) 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد فرهنگ علمی - بین المللی کردن برنامه های درسی - آموزش به زبان های علمی دنیا به خصوص زبان انگلیسی - تجهیز دانشگاه به وسایل آزمایشگاهی به روز شده - فراهم سازی فرصت های تحقیقاتی با ابعاد بین المللی در دانشگاه - برگزاری کنفرانسها و کارگاه های بین المللی در دانشگاه ها - گسترش همکاری علمی با کشورهای دیگر - گسترش توافق نامه های تحقیقی بین المللی
راهبرد خدمات محور	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت مادی و معنوی از دانشجویان خارجی (نظیر اعطای کمک هزینه تحصیلی و مشاوره تحصیلی و ...) - حمایت و ایجاد انگیزه در اساتید و کارکنان (نظیر در نظر گرفتن مشوق ها، پاداش ها و...) - سیاستگذاری در جهت حمایت از بین المللی سازی و اعطای استقلال به دانشگاه ها 	<ul style="list-style-type: none"> - کمک به دانشجویان خارجی برای سازگاری با فرهنگ کشور - افزایش بودجه دانشگاهها در راستای بین المللی شدن آنها - خدمات حمایتی به دانشجویان بین المللی نظیر مشاوره غیره و تحصیلی - اعطای کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان و اساتید در انجام فعالیتهای علمی بین المللی - افزایش حمایت مالی از فرصت های مطالعاتی اساتید و دانشجویان - حمایت و پشتیبانی از کارگزاران بین المللی شدن آموزش عالی - در نظر گرفتن مشوق ها و پاداش ها برای کارکنان و اعضای هیأت علمی - تدوین سیاست هایی برای حمایت از بین المللی شدن دانشگاهها - گسترش سیاست های اعطای استقلال به دانشگاه ها - تدوین سیاست هایی برای حمایت بین المللی سازی از طریق مجلس دولت و ارگانهای فرابخشی - تشکیل کمیته و شورای بین المللی سازی در مناطق آزاد
راهبرد جهانی	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب - دارا بودن رویکردی جهانی و بین المللی 	<ul style="list-style-type: none"> - هماهنگی بین ارزش های فرهنگی و سیاسی کشور و سیاست بین المللی شدن دانشگاه ها - داشتن روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب با کشورهای زیاد - داشتن دید بین المللی - داشتن دید غیرسیاسی
راهبرد رابطه محور	<ul style="list-style-type: none"> - معرفی دانشگاه از طریق طراحی وب سایت و تبلیغ در مجلات بین المللی 	<ul style="list-style-type: none"> - نگرش بین المللی در زمینه های ارتباطی - طراحی وب سایت دانشگاه به سه زبان فارسی، انگلیسی و زبان کشور مجاور هر منطقه - تبادل اطلاعات با دانشگاههای کشورهای دیگر درباره

	- ارتباطات و تعاملات دانشگاه با دولت، انجمن ها و دانشگاههای دیگر	بین المللی شدن دانشگاهها - تبلیغ در مجلات بین المللی درباره دانشگاه ها- برقراری ارتباط با انجمن های آموزش عالی در زمینه بین المللی شدن دانشگاه - ارتباط مستمر با دولت در مورد بین المللی شدن دانشگاه ها
راهبرد رقابت فناوریانه	- توسعه ICT	دیجیتالی شدن در روشهای تدریس و کارآموزی بین المللی برای دانشجویان - آموزش به صورت آنلاین و مجازی

در رابطه با تقویت روح علمی، مصاحبه شونده A10 می گوید: راهبرد اصلی در بین المللی سازی اینه که دانشگاه از مدیر و کارکنان و دانشجو و اساتید همه علم ورزی رو جدی بگیرند که قطعاً فضای فرهنگی و کالبدیش هم به همون سمت می رود و خود به خود بین المللی سازی از حیثه یک مسأله خارج می شود.

در رابطه بین المللی کردن برنامه ها و دوره ها، مصاحبه شونده A4 می گوید: رشته های نوین دانشگاهی می توانند متقاضیان غیر ایرانی را به ویژه از کشورهای همسایه برای تحصیل در دانشگاه های مناطق آزاد، ترغیب نماید.

در رابطه با حمایت از بین المللی سازی، مصاحبه شونده C4 می گوید: دو راهبرد اصلی یک حمایت کامل دانشگاه های مناطق آزاد از طرف دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و وزارت علوم و ... در واقع باید در نگاه کلان خودشون فعالیت های علمی را مدنظر قرار دهند و دوم ایجاد معاونت علمی در سازمانهای مناطق آزاد که می تواند کمک بسیار زیادی به دانشگاه های مناطق آزاد باشد.

در رابطه با ارتباطات و تعاملات دانشگاه با دولت، انجمن ها و دانشگاههای دیگر، مصاحبه شونده C3 می گوید: مهمترین اقدام و راهبرد این است که یک جاده دو طرفه ایجاد کنیم هم تولیدات علمی و پژوهشی را به خارج عرضه کنیم و دانشجو اعزام کنیم، هم بتوانیم تمام تولیدات علمی و پژوهشی دنیا را رصد کنیم و دانشجوی خارجی وارد کنیم و رشته های جدید، علوم جدید، سیستم جدید وارد کشور خودمون بکنیم.

سوال پنجم: پیامدهای بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد کشور چه می باشد؟

بین المللی سازی مثل یک چاقوی دولبه است از یک طرف پیامدهای مثبت و از یک طرف پیامدهای منفی دارد هرچند که از نظر مصاحبه شوندگان پیامدهای مثبت آن بیشتر است. در دو جدول ذیل کدهای باز، انتخابی و محوری مربوط به پیامدهای بین المللی سازی نشان داده شده است:

جدول (۷) کدهای باز، محوری و انتخابی معطوف به پیامدها (پیامدهای مثبت)

کد انتخابی	کد محوری	کدهای باز
تنوع فرهنگی و تحقق بخشی اهداف اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - درک ادیان و فرهنگ های ملل مختلف - ارتقاء هویت نژادی و قومی - رشد مهارت های اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - کمک به یادگیری فرهنگی - گسترش آگاهی و فهم چند فرهنگی - - ارتقای مهارت های ارتباطی بین فرهنگی و بین المللی دانشجویان - - تبادل فرهنگی با دیگر کشورها از طریق توسعه آموزش زبان و فرهنگ غنی فارسی - افزایش تنوع قومی مذهبی در کشور- تحمل و احترام به دیگر ملیت ها- ارائه خدمات به جامعه و تعامل اجتماعی جامعه - کمک به تعامل اجتماعی - رشد مهارت های اجتماعی - توسعه اجتماعی منطقه

<p>تربیت شهروند جهانی</p>	<p>- آموزش شهروند جهانی</p>	<p>آموزش دادن به دانشجویان برای شهروند جهانی شدن - توسعه شهروندی - تربیت دانشجویانی با ذهنیت باز و انعطاف پذیر برای جامعه جهانی و بازار کار - تربیت و پرورش استعدادها با کیفیت بالا و متناسب با نیازهای مناطق آزاد</p>
<p>رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت پذیری</p>	<p>- جذب منابع خارجی - کسب منافع مالی - ایجاد بازار کار و سرمایه - رقابت پذیری</p>	<p>تامین منابع مالی برای دانشگاه - عاملی برای رقابت پذیری - رشد پژوهش بازار محور و اقتصاد محور - رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت پذیری - تجاری سازی برنامه ها و فعالیت های آموزش عالی - کسب منافع - ایجاد درآمد ارزی برای دانشگاه ها - حفظ و یا بهبود عملکرد اقتصادی و وضعیت نسبی - انتقال دانش و مهارت به مناطق آزاد کشور - ایجاد رفاه اقتصادی - انتقال دانش فنی ایران به کشورهای مدنظر همچون عراق، لبنان، سوریه، افغانستان</p>
<p>تقویت روابط دیپلماتیک و افزایش امنیت ملی</p>	<p>- تقویت صلح، ثبات و امنیت - تحکیم روابط بین کشورها</p>	<p>تقویت روابط دیپلماتیک - افزایش همبستگی بین المللی بین کشورها - جذب مشارکت منطقه ای - دیپلماسی و سیاست خارجی - امنیت ملی - هویت جهانی - صلح جهانی</p>
<p>افزایش کیفیت و ارتقای علمی دانشگاه</p>	<p>- بهبود کیفیت آموزش نظیر بروز شدن اطلاعات و رشد علمی - بهبود کیفیت پژوهش نظیر دسترسی به نظریات و پژوهش های جدید بین المللی - یادگیری زبان خارجی - توسعه و ارتقای برنامه درسی با رویکرد بین المللی</p>	<p>تقویت تحقیقات و تولید علم - کمک به یادگیری زبان خارجی - رشد حرفه ای و علمی - ایجاد و گسترش استانداردهای علمی و بین المللی - افزایش کیفیت آموزش و پژوهش - توسعه و توانمند سازی اعضای هیأت علمی - توسعه و ارتقای برنامه درسی با رویکرد بین المللی - توسعه و تقویت تحقیقات و انتشارات بین المللی - اخذ فن آوری های نوین و انتقال آن به داخل کشور - دسترسی به نظریات و پژوهش های جدید - گسترش روابط علمی و بین المللی دانشگاه - پیشرفت های علمی و ارتقای کیفیت آموزش عالی - بروز شدن اطلاعات علمی - افزایش اعتبار و رشد علمی دانشگاه</p>
<p>برندسازی و اعتباربخشی</p>	<p>- کسب وجه و اعتبار بین المللی</p>	<p>ایجاد هویت های جدید - تبدیل شدن مناطق آزاد به قطب علمی - کسب وجهه و اعتبار بین المللی برای دانشگاه های مناطق آزاد - به روز رسانی فعالیت دانشگاه های مناطق آزاد همگام با دانشگاه های مطرح جهان - ارتقاء شهرت و رنک بین المللی واحد دانشگاهی</p>
<p>توانمندسازی اساتید، دانشجویان و کارکنان دانشگاه</p>	<p>- توسعه اعضای هیأت علمی و دانشجویان - توسعه کارکنان دانشگاه</p>	<p>توسعه و توانمند سازی اعضای هیأت علمی - توانمندسازی کارکنان دانشگاه - توسعه و توانمند سازی دانشجویان جهت حضور در بازارهای بین المللی - فرصت هایی برای جذب نخبگان خارجی</p>

در رابطه با کسب منافع مالی، مصاحبه شونده C5 می گوید: آموزش عالی بین المللی در انتقال دانش و مهارت به مناطق آزاد کشور و در نتیجه توسعه اقتصادی و اجتماعی این مناطق نقش اساسی دارد و پیامد مثبت دیگر آن تربیت و پرورش استعدادها با کیفیت بالا و متناسب با نیازهای مناطق آزاد می باشد.

در رابطه با بهبود کیفیت آموزش و پژوهش، مصاحبه شونده A8 می گوید: پیامدهای مثبت شامل افزایش دید دانشجویان، اساتید و موسسات آموزشی، بهبود وضعیت زبان دانشجویان، ارتقای دانش و تجربه استادان و دانشجویان و دستیابی به دانش روز، دسترسی به نظریات و پژوهش های جدید و مهمتر از همه افزایش اعتبار و رشد علمی دانشگاه است.

در رابطه با کسب وجهه و اعتبار بین المللی، مصاحبه شونده A4 می گوید: از پیامدهای مثبت بین المللی سازی تبدیل شدن مناطق آزاد به قطب علمی، کسب وجهه و اعتبار بین المللی برای دانشگاه های مناطق آزاد و ابزاری توسعه یافته برای افزایش مبادله با خارج از کشور است در کل ویژگی های مثبت زیادی دارد که مهمترین آنها رسیدن به اهداف بالادستی و رشد و توسعه در مناطق آزاد می باشد.

جدول ۸) کدهای باز، محوری و انتخابی به پیامدها (پیامدهای منفی)

کد انتخابی	کدمحوری	کدهای باز
تبعات اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> افزایش تورم در کالاها و خدمات نگاه تجاری به آموزش عالی 	<ul style="list-style-type: none"> اثرات نامطلوب بر بازار کار داخلی - اخذ هزینه های بالا از دانشجویان بین المللی - افزایش هزینه های کالا، خدمات و مسکن - تجاری سازی برنامه های آموزشی - گسترش فرهنگ سرمایه داری آکادمیک
تبعات فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> عدم توجه به هویت ملی و فرهنگ بومی واکنش منفی به حضور اساتید و دانشجویان خارجی 	<ul style="list-style-type: none"> تضعیف قوانین مهاجرتی - واکنش منفی به حضور دانشجویان و استادان خارجی و با فرهنگ های متفاوت در دانشگاه های بین المللی مناطق آزاد - زیاده روی در استفاده از زبان انگلیسی و عدم توجه به هویت ملی و فرهنگ بومی - تعارض بین دانشگاه و سازمانهای بیرونی
تبعات علمی	<ul style="list-style-type: none"> خروج نخبگان از کشور صدور مدارک تحصیلی بی کیفیت 	<ul style="list-style-type: none"> استانداردهای پایین برنامه های آموزشی عالی بین المللی - پایین بودن کیفیت موسسات آموزشی ارائه دهنده آموزش - کانونی برای صدور مدرک مدیران دولتی - خروج نخبگان از کشور - افزایش تعداد مدارک تحصیلی خارجی بی کیفیت - رشد نخبه گرایی در دسترسی به فرصت های آموزشی بین المللی

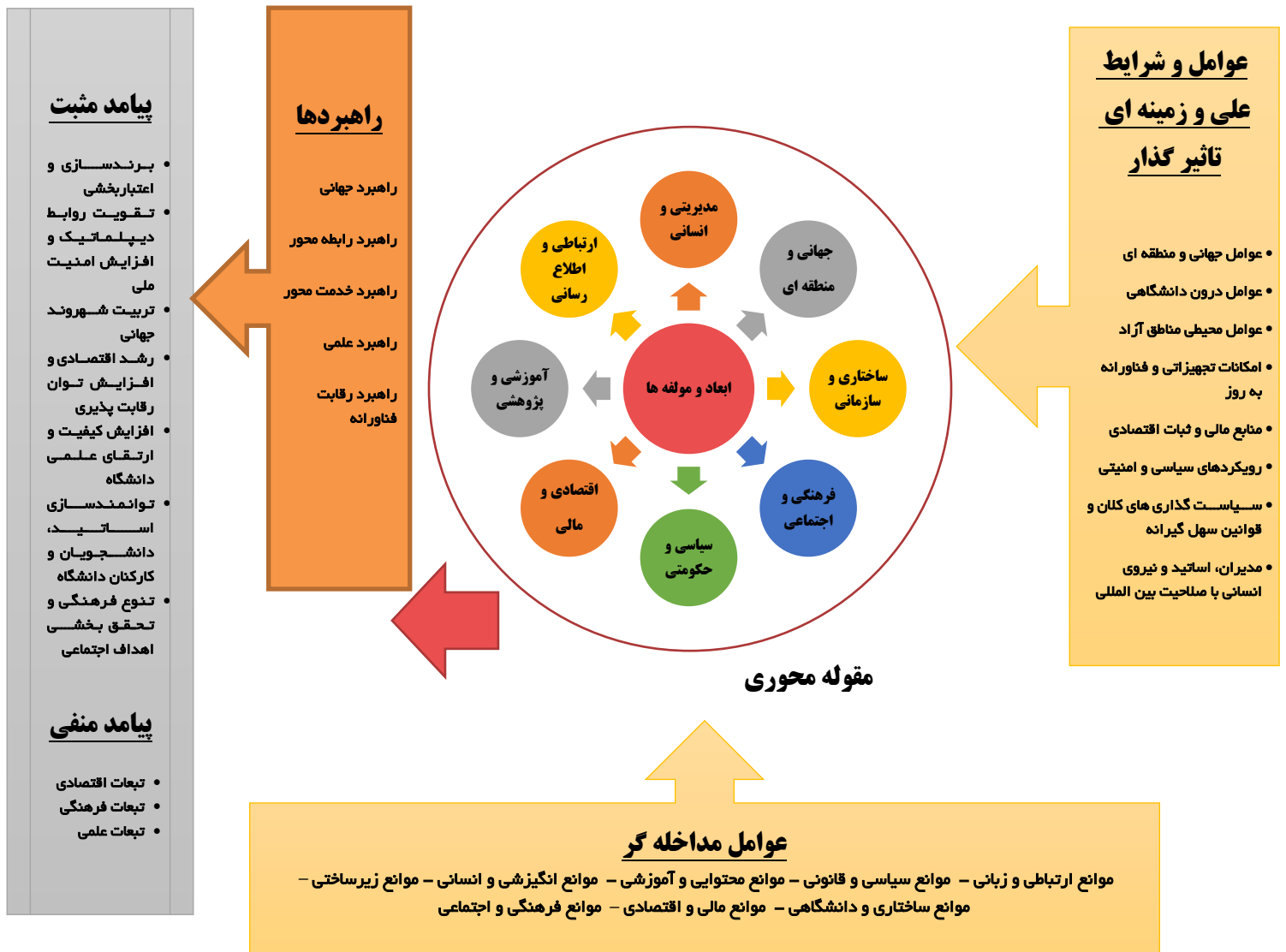
در رابطه با نگاه تجاری به آموزش عالی، مصاحبه شونده A3 می گوید: پیامدهای منفی بین المللی سازی عبارت است از تجاری سازی برنامه ها و فعالیت های آموزش عالی، گسترش فرهنگ سرمایه داری آکادمیک و مهاجرت سرمایه انسانی

در رابطه با عدم توجه به هویت ملی و فرهنگ بومی، مصاحبه شونده A7 می گوید: طبیعتاً حضور اساتید و دانشجویان خارجی منجر به تبادلات فرهنگی بیشتری شده است و نوع زندگی خاص و فرهنگ های مختلف گاه می تواند منجر به تضادهای فرهنگی و تغییرات در جوامع گردد که در مواردی می تواند با فرهنگ بومی در سرزمین ما همخوانی نداشته باشد.

در رابطه با صدور مدارک تحصیلی بی کیفیت، مصاحبه شونده A5 می گوید: اگر سیاست گذاری آموزش عالی در مناطق آزاد برای بهره برداری از ظرفیت علمی و برقراری شبکه علمی با دانشگاههای معتبر باشد می تواند فرصت خوبی برای دانشجویان ایرانی و خارجی فراهم سازد. اما متأسفانه تاکنون چنین چهره مثبت و شهرت و برندی در دانشگاههای مناطق آزاد دیده نشده است و عمدتاً به عنوان کانونی برای صدور مدرک مدیران دولتی یا افرادی شده که صرفاً دنبال مدرک هستند که این یک پیامد منفی است.

الگوی مطلوب بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد کشور کدام است ؟

در شکل زیر مدل مفهومی بین المللی سازی آموزش عالی دانشگاه ها و موسسات آموزشی عالی مناطق آزاد در قالب یک الگوی منطقی و با تکیه بر درک و تفسیر مشارکت کنندگان مطلع ترسیم گردید.



شکل (1) الگوی پارادایمی بین المللی سازی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی مناطق آزاد کشور

الگوی بالا نشان می دهد که دانشگاه بین المللی تحت تأثیر شرایطی است، برای رسیدن به آن راهبردها و استراتژی هایی لازم است و در نهایت ایجاد و تشکیل آن پیامدهایی را به دنبال دارد. پدیده محوری مقوله ای است که تمام مقولات اصلی دیگر به آن مرتبط می شوند و در نهایت پیامدها که همان خروجی های حاصل از به کارگیری راهبردها است.

در این مدل عوامل جهانی و منطقه ای، فعالیت های درون دانشگاهی، عوامل محیطی مناطق آزاد، امکانات تجهیزاتی و فناوریانه به روز، منابع مالی و ثبات اقتصادی، رویکردهای سیاسی و امنیتی، سیاست گذاری های کلان و قوانین سهل گیرانه، مدیران، اساتید و نیروی انسانی با صلاحیت بین المللی اجزای موجبات علی و زمینه ای در نظر گرفته شدند. این عوامل، بر پدیده اصلی که بین المللی سازی آموزش عالی مناطق آزاد است اثر می گذارند. توجه به نقش هریک از آن ها در کارکرد الگو ضرورت دارد.

ابعاد بین المللی سازی شامل ابعاد سیاسی و حکومتی، مدیریتی و انسانی، ساختاری و سازمانی، اقتصادی و مالی، فرهنگی و اجتماعی، آموزشی و پژوهشی، ارتباطی و اطلاع رسانی، جهانی و منطقه ای به عنوان پدیده محوری می باشد.

همچنین موانع ارتباطی و زبانی، سیاسی و قانونی، محتوایی و آموزشی، فرهنگی و اجتماعی، ساختاری و دانشگاهی، انگیزشی و انسانی، زیرساختی، مالی و اقتصادی به عنوان شرایط مداخله گر بر بین المللی سازی آموزش عالی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی مناطق آزاد اثرگذارند.

شرط تأثیرگذاری الگوهای تدوین شده، به کارگیری راهبردهای مناسب برای رسیدن به هدف است در این الگو راهبرد علمی، راهبرد خدمات محور، راهبرد جهانی، راهبرد رابطه محور و راهبرد رقابت فناوریانه به عنوان راهبردهای اصلی شناخته شده و پیامدهای مثبت و منفی بین المللی سازی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی مناطق آزاد نیز مشخص شدند.

بررسی اعتبار تئوری

اعتبار تئوری برگرفته از داده های جمع آوری شده است. با روشهای زیر می توان اعتبار تئوری را بررسی نمود:

- تناسب تئوری با داده ها: در این مرحله تناسب بین مقوله ها و تئوری به طور مداوم مورد بررسی قرار می گیرد.
- مرتبط بودن تئوری: در این مرحله، آنچه بروز میکند باید در تئوری منعکس شود.
- اثربخشی و قابلیت کاربرد تئوری: در اینجا باید نه تنها آنچه تئوری نمایان میسازد بررسی شود بلکه آنچه در این موضوع روی خواهد دارد و تفسیری که در واقعیت خواهد شد نیز باید بررسی نمود.
- تعدیل پذیری تئوری: تئوری باید براساس داده ها و نشانه های جدید قابل تعدیل باشد.

در پژوهش حاضر، به منظور سنجش تناسب تئوری، تئوری ارائه شده در پژوهش به سمع و نظر گروهی از خبرگان چه افراد مصاحبه شونده و چه خبرگان دانشگاهی رسید. همچنین برای اطمینان از اعتبار تئوری، مدل مفهومی پژوهش برای ۵ نفر از اساتید متخصص حوزه بین المللی سازی ارسال شد و در ارتباط با ۴ موضوع طرح شده در بالا، از آنها نظرسنجی شد. معدل نظرات این جمع در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول ۹) معدل نظرات خبرگان

میانگین پاسخ ها					
خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
				♦	تناسب تئوری با داده ها
				♦	مرتبط بودن تئوری
			♦		اثربخشی و قابلیت کاربرد تئوری
				♦	تعدیل پذیری تئوری

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی بین المللی سازی دانشگاه و موسسات آموزش عالی مستقر در ۷ منطقه آزاد کشور (کیش، قشم، انزلی، ارس، ماکو، اروند، چابهار) بود که برای تحلیل کیفی داده ها، از رویکرد استراوس و کوربین استفاده شد و مدل پارادایمی حاصل در شکل (۱) ارائه گردید. عناصر این الگو برگرفته از داده های پژوهش است که براساس روش نظریه داده بنیاد و از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته جمع آوری شدند. طی این فرآیند کدگذاری، ۳۲۸ نشانه در قالب ۱۰۶ مقوله فرعی و ۳۹ مقوله اصلی استخراج و ویژگیهای آنها شناسایی شد. مدل نهایی ارائه شده، مدل بین المللی سازی دانشگاه ها و موسسات آموزشی عالی مناطق آزاد است. خبرگان و متخصصان دانشگاه بین المللی بر اساس دانش و تجربه خویش ابعاد و مؤلفه های دانشگاه بین المللی را شناسایی نموده و به بیان شرایط و عوامل تأثیر گذار بر بین المللی سازی، موانع ایجاد دانشگاه بین المللی و همچنین راهبردها و استراتژی های ایجاد دانشگاه بین المللی و در نهایت به خروجی ها و پیامدهای مثبت و منفی آن پرداختند.

بر اساس یافته های به دست آمده از سوال اول پژوهش، ابعاد و مؤلفه های اصلی بین المللی سازی آموزش عالی عبارتند از ابعاد سیاسی و حکومتی، مدیریتی و انسانی، ساختاری و سازمانی، اقتصادی و مالی، فرهنگی و اجتماعی، آموزشی و پژوهشی، ارتباطی و اطلاع رسانی، جهانی و منطقه ای. نتایج پژوهش نمایانگر آن است برای اینکه بتوان الگوی بین المللی سازی در دانشگاه های مناطق آزاد را به طور موفقیت آمیزی پیاده سازی کرد باید به ابعاد زیادی توجه نمود، نکته دیگر اینکه برخی از آنها به طور مستقیم با ابعاد دیگر در ارتباط هستند بنابراین لزوم توجه به نوع ارتباط و نوع تأثیری که بر هم دارند احساس می شود. یافته های این بخش با یافته پژوهش کورتز (Courts, 2004) در ابعاد رهبری، ساختار بین المللی و فرهنگی، با یافته پژوهش زمانی منش، خراسانی و بختیاری (۱۳۹۶) در ابعاد سیاسی و امنیتی، فرهنگی و اقتصادی، جهانی و منطقه ای و با یافته های پژوهش ستوده فر و همکاران (۱۳۹۸) در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، فناوری و سازمانی همسو بود.

بر اساس یافته های به دست آمده از سوال دوم پژوهش، عوامل جهانی و منطقه ای، فعالیت های درون دانشگاهی، عوامل محیطی مناطق آزاد، امکانات تجهیزاتی و فناوریانه به روز، منابع مالی و ثبات اقتصادی، رویکردهای سیاسی و امنیتی، سیاست گذاری های کلان و قوانین سهل گیرانه، مدیران، اساتید و نیروی انسانی با صلاحیت بین المللی از مهم ترین عوامل و شرایط تأثیرگذار برای فرایند بین المللی سازی دانشگاه ها و مؤسسات آموزشی عالی مناطق آزاد می باشند. به طور کلی عوامل مختلفی بر بین المللی شدن آموزش عالی مؤثر است و ممکن است در کشورها و مناطق مختلف، اهمیت متفاوتی داشته باشند و نقش آنها کمرنگ تر یا پر رنگتر شود بنابراین شرایط و عوامل بی شماری نیز وجود دارد که هر کدام به نوعی بر فرایند بین المللی سازی آموزش عالی مناطق آزاد تأثیر گذارند لذا تغییر رویکردهای سیاسی، پذیرش تغییر، توجه به گوناگونی ها، بهبود ارتباطات، مشارکت جویی و همکاری با سایر مؤسسات علمی و مدیریت مشارکتی در یک نظام آموزش عالی که هدفش بین المللی سازی و ورود به رقابت های بین المللی است، امری اجتناب ناپذیر است. یافته های این بخش با یافته های پژوهش بروس (Bruce, 2009) در عوامل رهبری حرفه ای، ساختار سازمانی منسجم، پرسنل توانمند در ارتباطات بین المللی، تمرکز بر تسهیل فعالیت های بین المللی و با یافته های پژوهش زمانی منش، خراسانی و بختیاری (۱۳۹۶) در عوامل مدیریت و منابع انسانی، همکاری های علمی و برنامه های درسی همسو بود.

بر اساس یافته های به دست آمده از سوال سوم پژوهش، موانع و عوامل مداخله گر چالش بر انگیز در راه بین المللی سازی دانشگاه ها و مؤسسات مناطق آزاد کشور وجود دارند از جمله این موانع عبارتند از موانع ارتباطی و زبانی، سیاسی و قانونی، محتوایی و آموزشی، فرهنگی و اجتماعی، ساختاری و دانشگاهی، انگیزشی و انسانی، زیرساختی، مالی و اقتصادی. موانع و چالش های ذکر شده نشان می دهد که آموزش عالی در ایران و مناطق آزاد عمدتاً به دلیل مسائل داخلی نتوانسته بین المللی شوند و موانع متعددی باعث شده که دانشگاه های مناطق آزاد به استانداردهای کیفی لازم دست نیابند بنابراین تلاش در جهت رفع موانع مذکور باعث دستیابی به استانداردهای لازم و به رسمیت شناختن در سطح بین المللی می باشد. از نظر خبرگان مورد مصاحبه موانع سیاسی و اقتصادی به عنوان مهمترین موانع بین المللی سازی معرفی شدند لذا جهت رفع این موانع ضروری است بروکرسی زدایی از فرایندها و مکانیسم ها در توسعه ارتباطات علمی و بین المللی سازی در دستور کار قرار گیرد و کنترل و سخت گیری در صدور روایید برای اساتید و دانشجویان خارجی کاهش پیدا کند و همچنین دانشگاه های مناطق آزاد راهکارهایی را برای درآمدزایی و

رهایی و وابستگی به بودجه دولتی در دستور کار قرار دهند. یافته های این بخش با یافته های پژوهش جعفری و همکاران (۱۳۹۷) در موانع اقتصادی، موانع سیاسی، موانع فرهنگی و اجتماعی و موانع علمی و آموزشی همسو بود.

براساس یافته های به دست آمده از سوال چهارم پژوهش راهبردها شامل راهبرد علمی، راهبرد خدمات محور، راهبرد جهانی، راهبرد رابطه محور و راهبرد رقابت فناورانه می باشد. یکی از مهم ترین بخش ها در الگو، ارائه راهبردهایی است که می توانند مسیر فرایند و حصول اهداف را تسهیل نمایند. دارا بودن رویکردی جهانی و بین المللی، ایجاد روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب، حمایت از بین المللی سازی، اعطای استقلال به دانشگاه های مناطق آزاد از مهمترین کارهایی است که دولتمردان در راستای بین المللی سازی بایستی انجام دهند. همچنین یکی دیگر از راهبردهای مؤثر در ارتقاء بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد راهبرد رقابت فناورانه و توسعه ICT از جمله دیجیتالی شدن در روشهای تدریس و کارآموزی بین المللی برای دانشجویان، آموزش به صورت آنلاین و مجازی و به طور کل بهره گیری از کلیه فناوری های اطلاعات و ارتباطات در تدریس و آموزش می باشد. یافته های این بخش با یافته های پژوهش رومانی دیاس و همکاران (Romani-Dias & etal, 2017) در راهبرد علمی؛ با یافته های پژوهش براون زاس (Bruhn-Zass, 2021) در راهبرد علمی (برگزاری کنفرانس های آنلاین و تبادل مجازی در دانشگاه های بین المللی)؛ با یافته های پژوهش جعفری و همکاران (۱۳۹۷) در راهبرد علمی (برنامه درسی بین المللی)؛ با یافته های پژوهش بهجتی اردکانی و یارمحمدیان (۱۳۹۷) در راهبرد علمی (بین المللی کردن برنامه درسی) و با یافته های پژوهش حسینی و همکاران (۱۳۹۸) در راهبردهای سیاسی، دانشگاهی، ارتباطاتی و خدمت محوری همسو بود.

براساس یافته های به دست آمده از سوال پنجم پژوهش، بین المللی سازی آموزش عالی در مناطق آزاد پیامدهای مثبت فراوانی به همراه دارند، پیامدهای مثبت عبارتند از برندسازی و اعتباربخشی، تقویت روابط دیپلماتیک و افزایش امنیت ملی، تربیت شهروند جهانی، رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت پذیری، افزایش کیفیت و ارتقای علمی دانشگاه، توانمندسازی اساتید، دانشجویان و کارکنان دانشگاه، تنوع فرهنگی و تحقق بخشی اهداف اجتماعی و پیامدهای منفی آن شامل تبعات اقتصادی، فرهنگی و علمی می باشد. آگاهی از نتایج مثبت به منظور تقویت و آگاهی از تأثیرات منفی و غیر منتظره به منظور پیشگیری اهمیت فراوان دارند بنابراین در صورت برنامه ریزی صحیح، به خوبی می توانند در راستای بین المللی سازی مورد بهره برداری قرار گیرند. یافته های این بخش با یافته های پژوهش جعفری و همکاران (۱۳۹۷) در مولفه های افزایش امنیت ملی، برندسازی و اعتباربخشی، رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت پذیری؛ افزایش کیفیت و ارتقای علمی دانشگاه و تربیت شهروند جهانی همسو بود.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر و همچنین مطالعات و بررسی هایی که در طول پژوهش انجام شد آن چه که مبرهن است اینکه روند کنونی توسعه آموزش عالی در مناطق آزاد عمدتاً بر مبنای اهداف کوتاه مدت، با افقی غالباً درون گرایانه و با شعار رفع نیازهای داخلی دنبال شده است که این امر با توجه به مشکلات و موانع موجود و رقبای سرسخت منطقه از جمله امارات و قطر نمی تواند چشم انداز روشنی را از آنچه می توان حاصل کرد نوید دهد. برای نیل به هدف بین المللی سازی و تسریع در تحقق این امر بایستی به درستی از مزیت های حضور در مناطق آزاد آگاه بود. توسعه آموزش عالی بین المللی در مناطق آزاد نیازمند عزم جدی و اجرای الگوی بین المللی سازی می باشد. از آنجائیکه روند بین المللی سازی از یک سطح حداقل و کمی به مقیاس جهانی پیشرفت کرده و به یک اصل اساسی در آموزش عالی تبدیل شده است (Knight & De wit, 2018)، بنابراین درک و توسعه معنای واقعی آن ضروری است. توسعه آموزش عالی در مناطق آزاد بایستی فراگیر بوده و با هدف فتح بازارهای بین المللی آموزشی در منطقه تعریف شود. سرعت تحولات شگرف بوده و رقبا سرسخت هستند؛ لذا حرکت شتابدار در مناطق آزاد بایستی در جهت تقویت فعالیتهای بین المللی و به ویژه از نوع مشترک با دانشگاههای معتبر خارجی و حضور دانشگاه های داخلی متقاضی فعالیت بین المللی در مناطق آزاد و یا حتی تشویق و ترغیب دانشگاههای خارجی برای حضور در مناطق آزاد صورت پذیرد.

افزایش پتانسیل آموزش عالی بین المللی از طریق مطابقت با استانداردهای بین المللی شامل استانداردهای حرفه ای در سطوح منطقه ای و بین المللی ضروری به نظر می رسد، در واقع مطالعه بهترین برنامه های بین المللی دانشگاه های پیشرو در برخی از کشورها به عنوان مثال در سنگاپور، کره، چین به ما کمک می کند تا بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد را به شیوه های استراتژیکی توسعه دهیم. بنابراین استراتژی

بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد نیاز به بازبینی مجدد دارند تا از آنها بعنوان یک دانشگاه برجسته بین المللی در آینده اطمینان حاصل شود. تشدید رقابت در بازار خدمات آموزش بین المللی و جستجوی راه های جدید برای افزایش سطح رقابت دانشگاه ها، سیستم های آموزش عالی را برای تدوین و اجرای مدل و الگوی بین المللی سازی ایجاب می کند، لذا الگوی پیشنهادی برای دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی مناطق آزاد جهت دستیابی به هدف بین المللی شدن و ارتقاء کیفیت آموزش عالی مفید خواهد بود. هرچند که تحقیقات بیشتری برای اصلاح این مدل و همچنین تعیین مفید بودن آن در آموزش عالی مناطق آزاد مورد نیاز است. محقق معتقد است که اجرای الگوی پیشنهادی، بر اساس تأثیر مجموعه ای از عوامل بیرونی و درونی و در کنار تلاش همه کنشگران و ذینفعان اصلی، می تواند به یکی از مهمترین کاتالیزورهای توسعه سیستم آموزش عالی بین المللی تبدیل شده و رقابت پذیری آن را بین دانشگاه های مناطق آزاد و در بازار جهانی خدمات آموزشی افزایش دهد. اجرای مؤثر چنین الگویی مستلزم درگیری طیف وسیعی از ذینفعان و تأثیر عوامل در حال تغییر در محیط برونزا است. در واقع می توان گفت که برخی از عوامل احصا شده همچون عوامل محیطی و مداخله گر در کنترل دانشگاه های مناطق آزاد نیست در صورتی که این عوامل بر بین المللی سازی تأثیرگذار هستند و دانشگاه ها در قبال آنها نمی توانند سیاستی را اتخاذ نمایند، اما عوامل دیگر همچون مقولات درون دانشگاهی از جمله عواملی محسوب می شود که دانشگاهها می توانند در قبال آنها سیاست های مناسب و مؤثری در مسیر بین المللی سازی در پیش بگیرند. برای توسعه بین المللی آموزش عالی در مناطق آزاد، توسعه منابع انسانی و کارکنان باید به موازات توسعه اساتید در موسسات آموزش عالی انجام شود. بر اساس یافته های مصاحبه شوندگان، توانمندسازی و ایجاد انگیزه در منابع انسانی دانشگاه ها یک امر ضروری است. لذا در این راستا پیشنهاد می گردد استخدام و به کارگیری اساتید و کارکنان اداری متناسب با معیارهای بین المللی صورت پذیرد، توسعه و بهسازی کارکنان اداری شاغل در دانشگاه های مناطق آزاد در دستور کار قرار گیرد، دوره های زبان انگلیسی و آموزش در جهت توسعه مهارتهای بین فرهنگی اساتید و کارکنان اداری دانشگاه های مناطق آزاد برای تسهیل ارتباط با دانشجویان بین المللی برگزار گردد و جهت ایجاد انگیزه توانمندی ها و تلاش های مرتبط اساتید در معیار ارزشیابی و تسریع در ارتقاء و اعطای پایه تشویقی لحاظ گردد.

با توجه به نتایج بخش راهبردها و راهکارهای بین المللی سازی و همچنین مطالعات و بررسی هایی که در طول پژوهش انجام گرفته است، ارائه برنامه های درسی منطبق با شناخت مسائل جهانی و بین المللی از مهمترین مؤلفه های بین المللی سازی در خانه است لذا ضروری است واحدهایی با محتوای شناخت جامعه جهانی و مسائل بین المللی در مناطق آزاد تدریس و از تعصبات ملی و عقیدتی در تهیه و ارائه محتوای بین المللی پرهیز گردد. همچنین با توجه به نارضایتی دانشجویان خارجی مورد مصاحبه از ارائه خدمات پشتیبانی برای دانشجویان بین المللی در زمینه های آموزشی و غیر آموزشی، پیشنهاد می گردد در توزیع امکانات برای دانشجویان داخلی و خارجی در مناطق آزاد تعادل برقرار گردد و از تبعیض براساس ملیت ها پرهیز گردد، امکانات اولیه زندگی برای دانشجویان خارجی تامین گردد، کمبود امکانات رفاهی، خوابگاهی و ورزشی در دانشگاه های مناطق آزاد برطرف شود، خدمات مشاوره ای توسط پرسنل متخصص مشاوره میان فرهنگی به دانشجویان خارجی ارائه گردد و هویت فرهنگی، عقیدتی و پوششی دانشجویان خارجی مورد توجه قرار گیرد. در ادامه به برخی از پیشنهادهایی که می توانند به ارتقاء و توسعه بین المللی سازی آموزش عالی در مناطق آزاد کمک کند اشاره می گردد:

- انواع بانک های اطلاعاتی در تمام زمینه های مورد نیاز در ارتباطات علمی و پژوهشی مناطق آزاد مانند مرکز علمی و پژوهشی، پژوهشگران و استادان علاقه مند و مرتبط با نیازهای علمی و پژوهشی مناطق، آمار و اطلاعات مربوط به دانشجویان و ... تشکیل شود.
- سامانه اینترنتی مدرن جهت معرفی اعضای هیأت علمی و محققان دانشگاه های مناطق آزاد و مقالات و پژوهش ها به زبان انگلیسی راه اندازی گردد.
- تدارک سایت دانشگاهی، بروشور، کاتالوگ و ... به زبان بین المللی جهت معرفی و آگاهسازی جامعه بین المللی نسبت به فعالیت ها و امکانات دانشگاه های مناطق آزاد در دستور کار قرار گیرد.
- به منظور کسب اعتبار بیشتر برای دانشگاههای مناطق آزاد تفاهم نامه های همکاری بین المللی با دانشگاههای معتبر بین المللی منعقد گردد.

- ارتباطات بین المللی با دانشگاه های حومه خلیج فارس و همسایه های شمالی هم مرز با مناطق آزاد ارس، ماکو و انزلی توسعه یابد.
 - همکاری های گسترده علمی بین اساتید داخلی و خارجی (افزایش آگاهی و شناخت اساتید دانشگاه های مناطق آزاد از نظامهای آموزش عالی سایر کشورها، هدایت دانشجویان بین المللی به مناطق آزاد توسط اساتید خارجی) صورت پذیرد.
 - اساتید دانشگاه های مناطق آزاد در اجتماعات و انجمن های بین المللی عضویت فعال داشته باشند.
 - گرنت های تحقیقاتی ویژه و فرصت های مطالعاتی ویژه به اساتید دانشگاه های مناطق آزاد اعطا گردد.
 - سفرها و بازدیدهای علمی از مراکز علمی و آموزشی تسهیل گردد.
 - کنفرانس ها، نمایشگاهها، همایش های بین المللی به دو روش حضوری و مجازی برگزار شود.
 - مؤسسات آموزش عالی میان مرزی یا دوره های آموزشی مشترک براساس علایق مشترک در کشورهای همجوار هر یک از مناطق آزاد راه اندازی گردد.
 - شعب بین الملل دانشگاه های معتبر مناطق آزاد حداقل در کشورهای همجوار تاسیس گردد.
 - بورسیه های تحصیلی و هزینه تحصیل دانشجویان پرداخت گردد.
- مواردی که بیان شد مستلزم تمرکز، توجه و برنامه ریزی و اقدام جدی در سطوح مختلف آموزش عالی در کشور است. با همت و تلاش جمعی در نظام حکمرانی آموزش عالی به خصوص بدنه دانشگاهی با برنامه ریزی و فرهنگ سازی مناسب، با استفاده از تجربیات موفق کشورهای پیشرو در این عرصه، با بکارگیری نیروی های اصلی و واقعی و توانمند در توسعه ارتباطات علمی و بین المللی می توان امید داشت که روزی دانشگاه های مناطق آزاد کشور نیز به جایگاه اصلی و شایسته خود در نظام بین المللی آموزش عالی جهانی دست یابند.

منابع :

1. Amani, B. (2016). Speech at the first meeting heads of university units located in the free zone of the country. Available at: <https://b2n.ir/799791>. [In Persian].
2. Alizadeh, A. (2019). Interview with ISNA news agency. Available at: <https://b2n.ir/842268>. [In Persian].
3. Behjati Ardakani, F., & Yarmohamadian, MH. (2019). Comparative studying internationalizing high education in different countries of the world and presenting proper model in Iran. *New Approaches in Educational Administrations*. 9(35): 1-18. [In Persian].
4. Bruhn-Zass, B. (2021). International Academic Mobility - The conference "International Academic Mobility in a (Post) COVID-19 World. Spanish and German Perspectives." International Academic Mobility Conference.
5. Bruce, R. G. (2009). Institutional Design and Internationalization of U. S. Postsecondary Education Institutions. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy. The Ohio State University.
6. Courts, A.D. (2004). Internationalizing an institution: An emerging model of effective leadership, infrastructure and cultural factors. West Virginia University. ProQuest Dissertations Publishing.
7. Creswell, J. W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. (4th Edition).

8. DeWit, H. (2015). Is the international university the future for higher education? *International Higher Education*. (80),7. <https://doi.org/10.6017/ihe.2015.80.6133>.
9. DeWit, H. & Hunter, F. (2018), "Internationalization of higher education: Evolving concepts, approaches and definitions", in P. Teixeira and J.C. Shin (eds.), *Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions*, Springer, Dordrecht.
10. Fathivajargah, K., Ebrahimzadeh, E., Farajolahi, M., & Khoshnodifar, M. (1390). Curriculum Internationalization in Iran's Higher Education: A Distant Education Perspective. *New Approaches in Educational Administrations*. 2(6): 77-106. [In Persian].
11. Hosseini M, Maghool A, Nasser N, Zendedel A. (2019). Designing an International Model of Higher Education among the National North-Eastern Universities of Iran. *Iranian Journal of Medical Education*. 19 :494-505. [In Persian].
12. Hudzik, J. (2011). *Comprehensive Internationalization: From Concept to Action*. NAFSA: Association of International Educators, Washington, DC.
13. International Association of Universities (2016). At available: <https://www.iau-aiu.net/Strategic-priorities>
14. Jafari, S., Rahimian, H., Abbaspour, A., Ghiasi Nedooshan, S., & Khorsandi Taskoh, A. (2018). A Model for Internationalization of Universities in the Fields of Humanities and Social Science. *Journal of Higher Education Curriculum Studies*. 9(17): 67-91. [In Persian].
15. Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.
16. Knight, J. (2015). International Universities: Misunderstandings and Emerging Models? *Journal of Studies in International Education*. 2015;19(2):107-121.
17. Knight, J. (2018). The International University: Models and Muddles. In book: *The Idea of the University-Volume 2. Contemporary Perspectives*. Publisher: Peter Lang Publishing
18. Knight, J & DeWit, H. (2018). Internationalization of Higher Education: Past and Future. *International Higher Education*. (95), 2-4. <https://doi.org/10.6017/ihe.2018.95.10715>
19. Maneshgar, M., Fathi vajargah, K., & Hamidifar, F. (2021). Pathology of Curriculum Internationalization in Universities and Higher Education Institutions Located in Free Zones (forthcoming). *Journal of Higher Education Curriculum Studies*. [In Persian].
20. Romani-Dias, M., Carneiro, J., & Barbosa, Aline D.S. (2017). Internationalization of Higher Education Institutions: proposition of a conceptual model from the role of the researchers. Conference: XX Semead At: São Paulo.
21. Salavati, B., Maleki, A. (2018). International transfer of students and graduates in Iran and the world. Institute for science, technology and industry policy. Sharif University of Technology. [In Persian].
22. Sotoudehfar S, Parsa A, Shahi S, Farhadi Rad H. (2019). Modeling Internationalization of Universities with Emphasis on Multilevel Governance: A Qualitative Approach. *Research in Medical Education*. 11 (4) :45-55. [In Persian].
23. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Sage Publications, Inc.
24. Strauss, A., & Corbin J.M. (1994). *Grounded Theory Methodology: An Overview*, in New York.
25. Tamrat.W. (2020). Internationalisation now a deliberate undertaking. *UNIVERSITY WORLD NEWS*.
26. Uralov, O.SH. (2020). Internationalization of higher education in Uzbekistan. *Social Sciences & Humanities Open*. 2(1).
27. Zamani-Manesh, H., Khorasani, A., & Bakhtiari, T. (2017). Designing a native model for the internationalization of Iran's medical sciences universities: A qualitative study